

สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

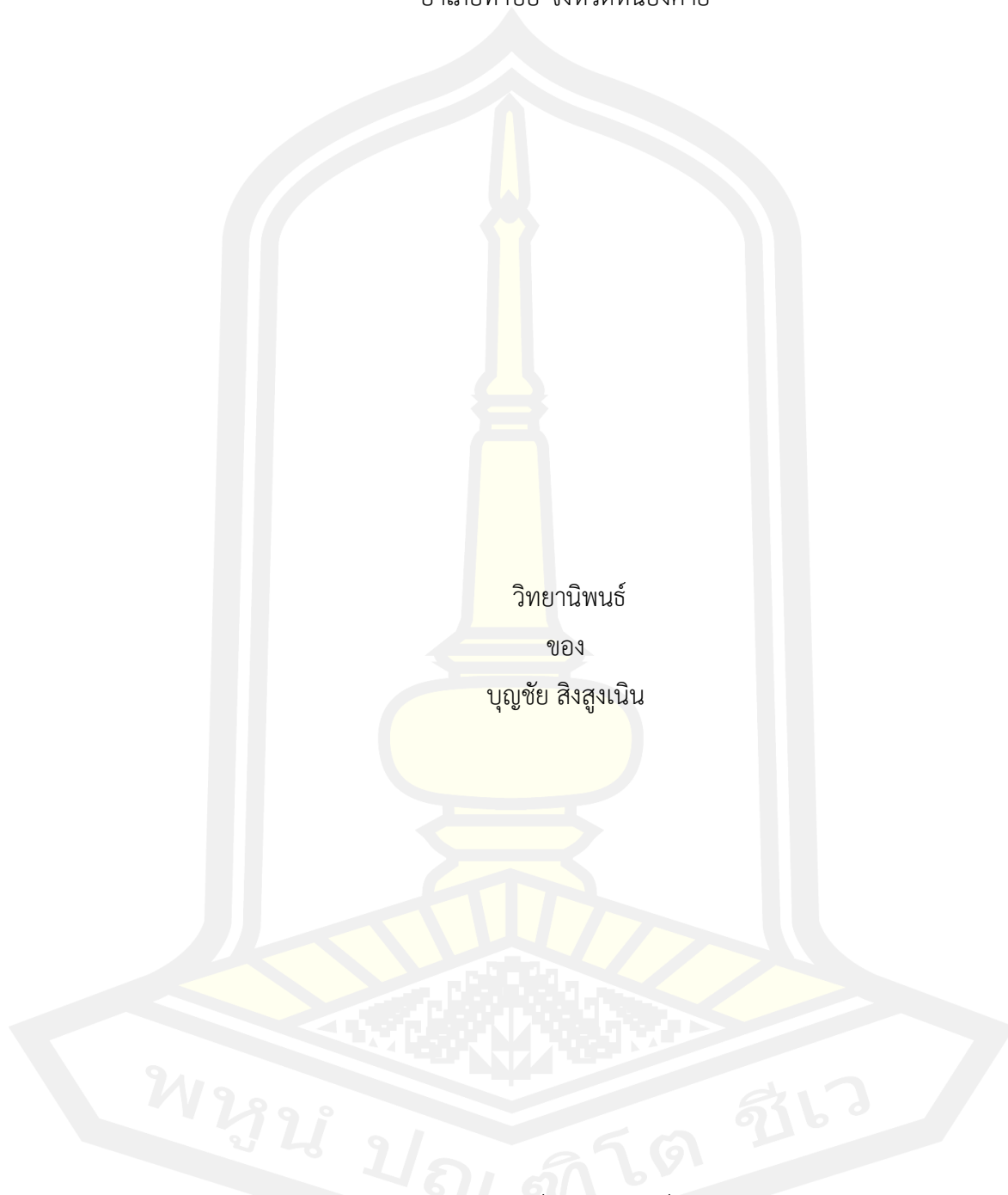
วิทยานิพนธ์
ของ
บุญชัย สิงสูงเนิน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

วิทยานิพนธ์
ของ
บุญชัย สิงสูงเนิน

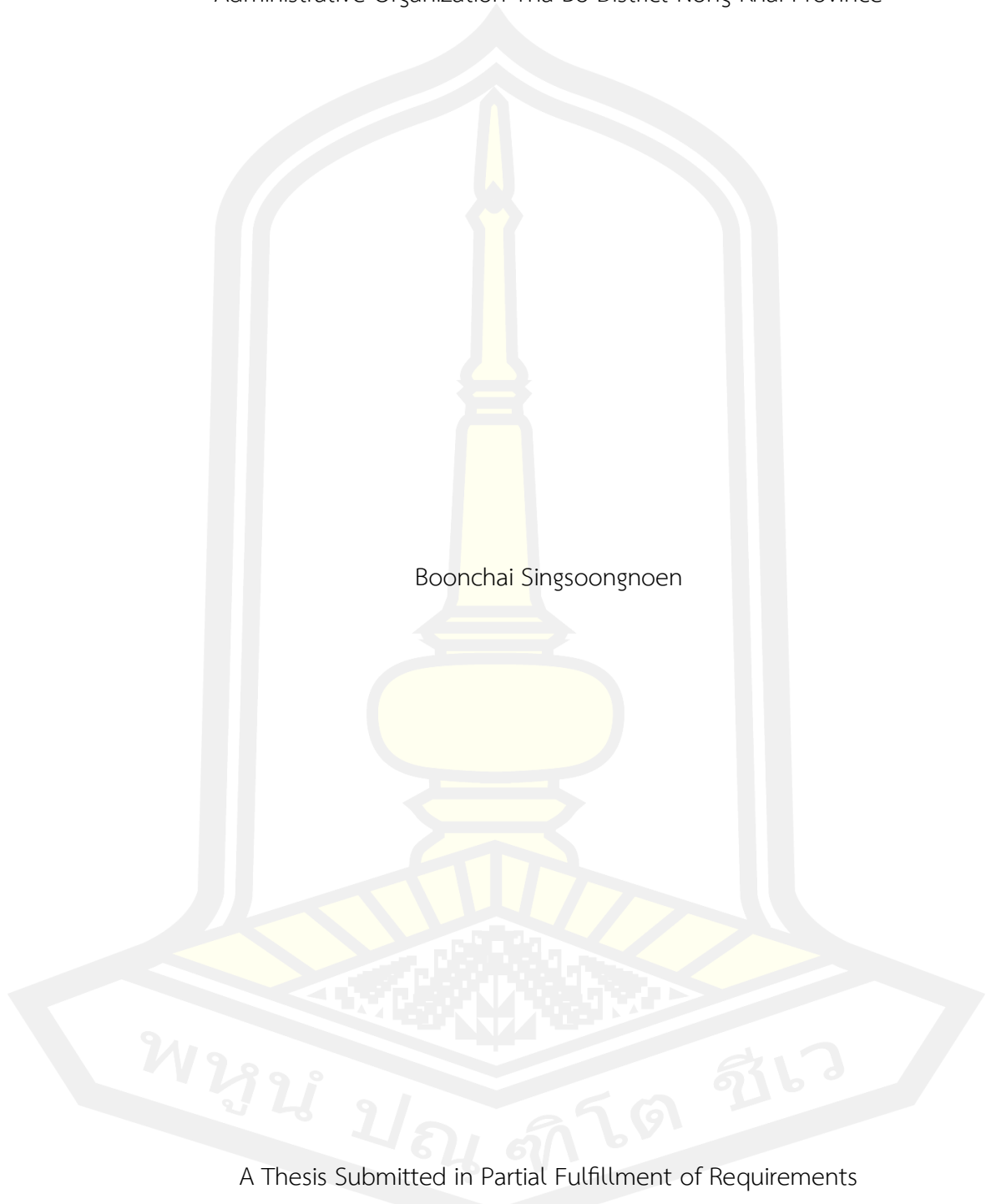
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Problems in social danger and violence against the elderly in Phonsa Subdistrict
Administrative Organization Tha Bo District Nong Khai Province

Boonchai Singsoongnoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Political Science (Politics and Government)

May 2023

Copyright of Maharakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายบุญชัย สิ่งสูงเนิน แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. อลงกรณ์ อรรคแสง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. ญัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. วนิตา พรหมหล้า)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(รศ. ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ. ดร. กนกพร รัตนสุธีระกุล)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย		
ผู้วิจัย	บุญชัย สิงสูงเนิน		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์		
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และ (2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ และคนในครอบครัวผู้สูงอายุ รวมทั้งสิ้น 20 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มข้อความ (node/category) ทั้งส่วนที่เป็นหมวดหมู่ (categories) และหมวดหมู่ย่อย (subcategories)

ผลการวิจัย พบว่า

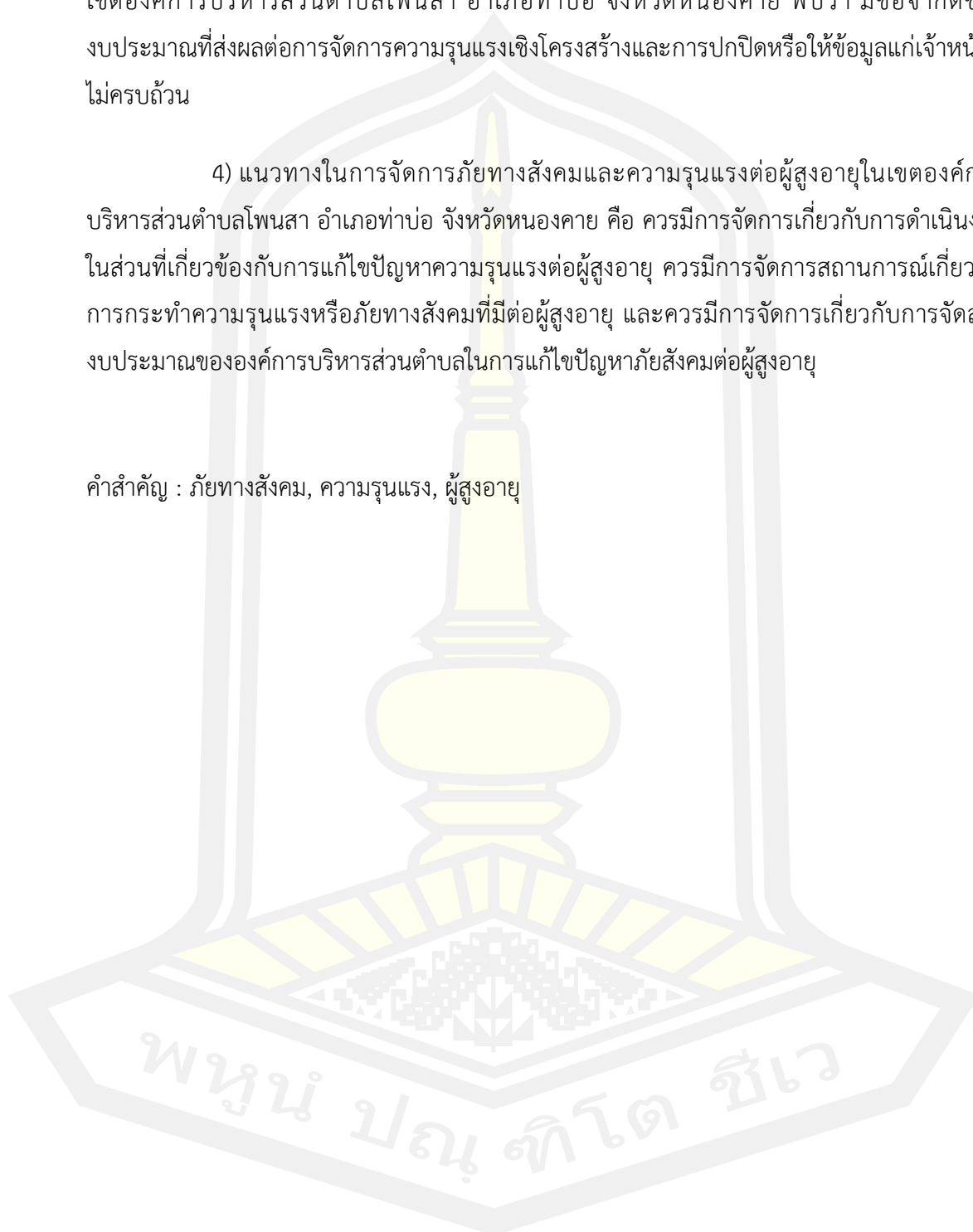
1) ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัด สามารถจำแนกสภาพความรุนแรงต่อผู้สูง คือ ความรุนแรงทางด้านร่างกาย ผลการศึกษา พบว่า ไม่มีการทำร้ายร่างกาย ไม่มีการล่วงละเมิดทางเพศหรือการบังคับใช้แรงงานผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงทางด้านจิตใจ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่าต่อครอบครัว และความรุนแรงทางสังคม/ภัยทางสังคม ผลการวิจัย พบว่า ไม่มีกรณีผู้สูงอายุถูกล่อลวงเพื่อเอาทรัพย์สินหรือถูกมิฉฉาซีพหลอกเอาประโยชน์หรือเอาทรัพย์สินไป และผู้สูงอายุไม่ประสบกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้

2) สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า มีสาเหตุมาจากโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางวัฒนธรรม

3) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า มีข้อจำกัดของงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้างและการปกปิดหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ไม่ครบถ้วน

4) แนวทางในการจัดการภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย คือ ควรมีการจัดการเกี่ยวกับการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ควรมีการจัดการสถานการณ์เกี่ยวกับการกระทำ ความรุนแรงหรือภัยทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ และควรมีการจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาคภัยสังคมต่อผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : ภัยทางสังคม, ความรุนแรง, ผู้สูงอายุ

TITLE	Problems in social danger and violence against the elderly in Phonsa Subdistrict Administrative Organization Tha Bo District Nong Khai Province		
AUTHOR	Boonchai Singsoongnoen		
ADVISORS	Assistant Professor Nattakant Akarapongpisak , Ph.D.		
DEGREE	Master of Political Science	MAJOR	Politics and Government
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2023

ABSTRACT

This research The objective was to study (1) to study the problems in terms of social hazards and violence against the elderly in Phon Sa Subdistrict Administrative Organization, Tha Bo District, Nong Khai Province; (2) to study the attitudes of the stakeholders Individuals in the family, community, society and related agencies to solve problems in terms of social dangers and violence against the elderly in the area of Phon Sa Subdistrict Administrative Organization, Tha Bo District, Nong Khai Province The sample group was A group of civil servants in Phon Sa Subdistrict Administrative Organization working on the elderly Community Leadership Group elderly group and elderly family members, totaling 20 people, using interview forms to collect data. Analyze data by grouping messages both the sections and subcategories.

The results of the research showed that;

1) Violence and social threats against the elderly in the area of Phon Sa Sub-district Administrative Organization, Tha Bo District, Province can be classified into violence against the elderly as follows: physical violence The study found that no mayhem There was no sexual harassment or forced labor of the elderly. psychological violence The study found that Elderly people feel that He has no

value to his family. and social violence/social danger The results showed that There were no cases where the elderly were deceived to take their property. Or being deceived by fraudsters to take advantage or take the property and the elderly do not face problems in accessing rights or welfare provided by the state.

2) The causes of violence and social dangers to the elderly in Phon Sa Subdistrict Administrative Organization, Tha Bo District, Nong Khai Province were found to be caused by the social structure. Economic structure and cultural structure.

3) Problems and obstacles in managing social threats and violence against the elderly in Phon Sa Subdistrict Administrative Organization, Tha Bo District, Nong Khai Province, it was found that there were budget limitations that affected structural violence management. and concealment or incomplete information to officials.

4) Guidelines for managing social dangers and violence against the elderly in the Phon Sa Sub-district Administrative Organization, Tha Bo District, Nong Khai Province is to manage the operations related to the solution of violence against the elderly. Situations involving acts of violence or social threats to the elderly should be managed. And there should be management about the budget allocation of the Tambon Administrative Organization to solve the problem of social dangers to the elderly.

Keyword : Social disasters, Violence, The elderly

กิตติกรรมประกาศ

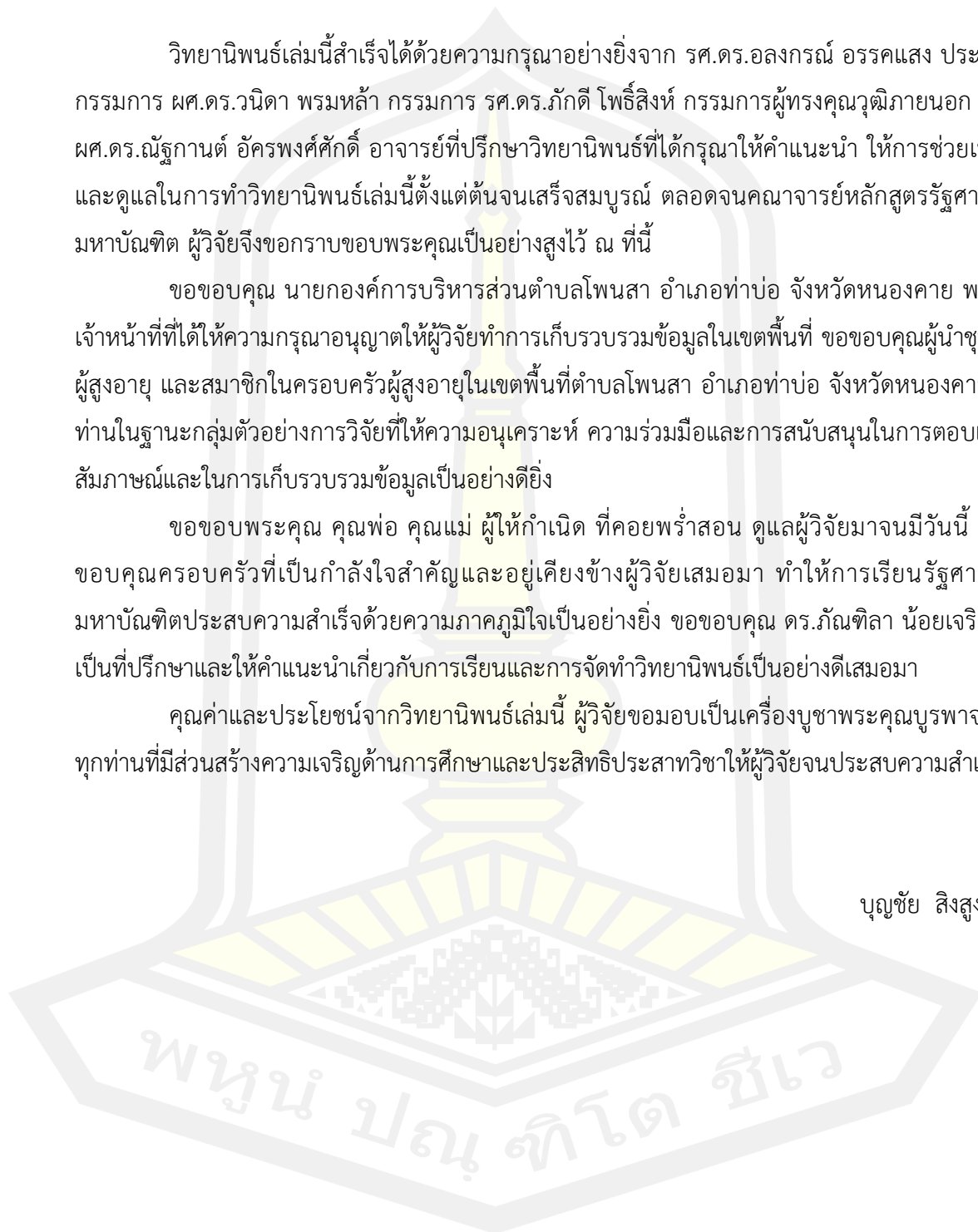
วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รศ.ดร.อลงกรณ์ อรรคแสง ประธานกรรมการ ผศ.ดร.วนิดา พรหมหล้า กรรมการ รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และ ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์ศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือ และดูแลในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ตลอดจนคณาจารย์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พร้อมเจ้าหน้าที่ที่ได้ให้ความกรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ ขอขอบคุณผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายทุกท่านในฐานะกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่ให้ความอนุเคราะห์ ความร่วมมือและการสนับสนุนในการตอบแบบสัมภาษณ์และในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้กำเนิด ที่คอยพ่่าสอน ดูแลผู้วิจัยมาจนมีวันนี้ และขอขอบคุณครอบครัวที่เป็นกำลังใจสำคัญและอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา ทำให้การเรียนรัฐศาสตรมหาบัณฑิตประสบความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ ดร.ภณชิตา น้อยเจริญ ที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนและการจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบูรพาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนสร้างความเจริญด้านการศึกษาและประสิทธิประสาทวิชาให้ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จ

บุญชัย สิงสูงเนิน

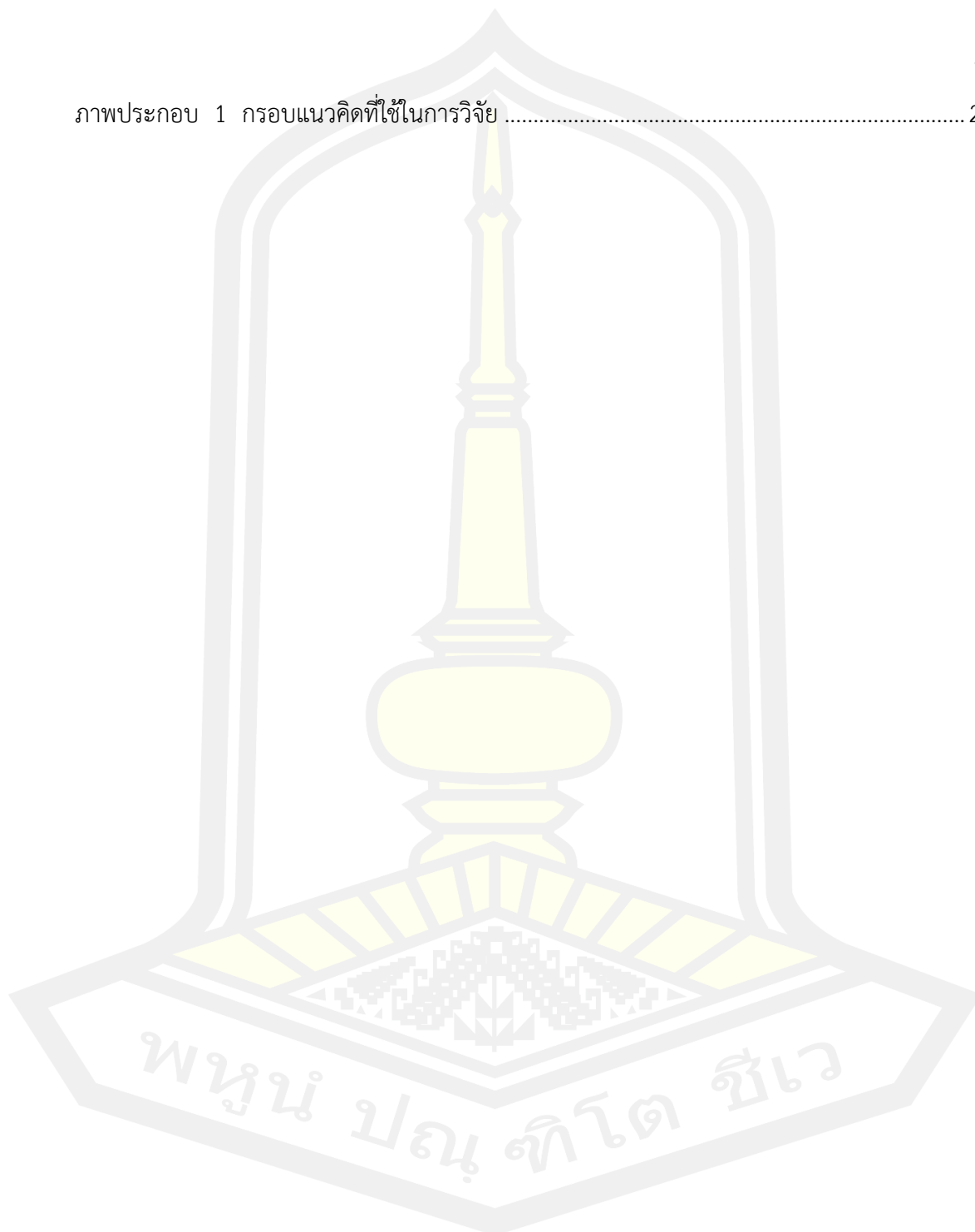
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
3. ขอบเขตการวิจัย	6
4. นิยามศัพท์เฉพาะ	7
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	9
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ.....	13
3. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ.....	22
4. บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	25
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	30
1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	30
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	31

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
4. การวิเคราะห์ข้อมูล	33
5. การเข้าสู่สนามวิจัย	34
บทที่ 4 สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย	36
1. ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย	37
2. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย	43
3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย	55
4. สรุปท้ายบท	67
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	70
1. สรุปผลการศึกษา	70
2. อภิปรายผลการศึกษา	74
3. ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	80
ภาคผนวก ข กรอบแนวทางการสัมภาษณ์	83
ประวัติผู้เขียน	91

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	29

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยถือเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุสูงกว่า 60 ปีสูงถึงร้อยละ 15.6 ของประชากรทั้งประเทศ หรือ 10.42 ล้านคน และจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) เมื่อมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 การที่สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องโดยองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้นิยามว่า ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป กล่าวคือสัดส่วนเกิน 10% หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20% และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 14% อนึ่งในปี 2563 ประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 12 ล้านคน คิดเป็น 18 เปอร์เซ็นต์ และจะเพิ่มขึ้นเป็น 20.42 ล้านคน คิดเป็น 31.28 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2583 ขณะที่ประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) มีแนวโน้มลดลงจาก 43.26 ล้านคน หรือ 65 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2563 เป็น 36.5 ล้านคน หรือ 56 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2583 (สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จากสถานการณ์ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้รัฐบาลต้องมีนโยบายและมาตรการรองรับการดูแล การจัดสวัสดิการเพื่อให้ประชากรผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่เป็นไปตามมาตรฐานการดำรงชีพของมนุษย์โดยทั่วไป ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้าง การได้มาซึ่งสิทธิสวัสดิการต่างๆ จากรัฐบาลจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

รัฐบาลไทยได้มีการกำหนดกฎหมายและกำหนดนโยบายที่ปกป้องคุ้มครองผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 71 วรรค 3 ระบุไว้ว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว” (2) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

มาตรา 11 “ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ” ซึ่งประกอบด้วยอนุมาตรา (1)-(13) (3) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 6 ระบุสิทธิและหน้าที่ไว้ว่า “สุขภาพของเด็ก คนพิการ คนสูงอายุ คนด้อยโอกาสในสังคมและกลุ่มคนต่างๆ ที่มีความจำเพาะในเรื่องสุขภาพต้องได้รับการสร้างเสริมและคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมด้วย” (4) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ที่ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่องานพัฒนาผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และ (5) พระราชบัญญัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และหนึ่งในหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำ ก็คือ การส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ

ขณะเดียวกันนอกจากปัญหาที่ไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว อีกปัญหาหนึ่งที่ตามมาคือ ภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ นอกจากที่จะต้องจัดการเรื่องการดูแลที่อยู่ที่พักอาศัยของผู้สูงอายุแล้ว อันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของร่างกาย เช่นความเจ็บป่วยทางร่างกายที่ต้องดูแลเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันปัญหาที่ควบคู่ไปกับผู้สูงอายุ ก็คือ ภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางสังคม และเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ ไม่จะเป็นทางร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และชีวิต ทั้งปัญหาการใช้ความรุนแรง การถูกทอดทิ้ง การถูกเอารัดเอาเปรียบ ถือว่าปัญหาเหล่านี้กำลังขยายตัวควบคู่ไปกับผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว (World Health Organization, 2002)

ด้วยเหตุที่ว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนมากขึ้นจากในอดีต โดยผู้คนในแต่ละครอบครัวต่างก็ดิ้นรนมากขึ้นเพื่อต้องการให้ครอบครัวของตนเองมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ฉะนั้น ด้วยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุโดนปล่อยทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้นขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัวแต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุมากขึ้นโดยจากคนในครอบครัวเอง อันเนื่องมาจากความเครียดจากงานจากสังคมภายนอกและภาวะทางสังคมในด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้สภาพครอบครัวในสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้กำลังเผชิญอยู่ และสุดท้ายก็นำภัยและความรุนแรงมาสู่ผู้สูงอายุในที่สุด ถือว่าเป็นภัยทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจน คือ ปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ โดยมาจากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ ร่างกาย ทางเพศ การละทิ้งเพิกเฉย การละเมิดสิทธิ หรือการกระทำใดๆ ก็

ตามที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ อันส่งผลต่อผู้สูงอายุไม่ได้รับความสะดวกสบายต่างๆ โดยในปัจจุบันนี้ผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังมีเยอะขึ้น โดยอยู่ห่างจากครอบครัว ห่างจากบุตร ไม่ได้รับความรักความห่วงใยจากคนในครอบครัว

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเก็บสถิติการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุเอาไว้ เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าสู่การดูแลของสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จำนวน 12 แห่งทั่วประเทศ พบว่าผู้สูงอายุที่เข้าสู่สถานสงเคราะห์จำนวนทั้งสิ้น 1,600 คน ประกอบกับหลักเกณฑ์ในการรับผู้สูงอายุเข้าสู่สถานสงเคราะห์คือ (1) มีความเดือดร้อนทุกข์ยาก ไม่มีผู้อุปการะและขาดที่อยู่อาศัย (2) มีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้ดูแลและให้ความช่วยเหลือ (3) อยู่กับครอบครัวไม่มีความสุข

เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการรับผู้สูงอายุเข้าสู่สถานสงเคราะห์ประกอบกับจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าสู่สถานสงเคราะห์มากขึ้น เห็นได้ชัดเจนว่า ผู้สูงอายุไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ ขณะเดียวกันก็ยังมีปรากฏตามสื่อต่างๆ ว่ามีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ถูกทอดทิ้งและนำมาสู่การถูกทำร้ายได้ง่ายขึ้นจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถึงแม้ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบันแต่สิ่งหนึ่งที่ควบคู่ไปกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ก็คือ ภัยทางสังคมและการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุต่อสูงขึ้นควบคู่กันไปด้วย แต่ก็ทำให้สังคมเริ่มตระหนักขึ้นถึงความรุนแรงของปัญหาดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ชัดเจนใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 533 ที่ได้บัญญัติไว้ให้ความคุ้มครองในเรื่องการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมต่อบุคคลในครอบครัวไว้อย่างชัดเจน (เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์, 2557 : 16) แต่ถึงอย่างนั้นรัฐบาลก็ยังไม่มีการจัดการหรือแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวอย่างจริงจัง

ดงกรณีข่าวที่ว่า “ชายวัยกว่า 60 ปี เป็นข้าราชการบำนาญ ถูกบุตรชังไว้ในบ้านคนเดียวมานานกว่า 7 ปี เปิดทีวีให้เป็นเพื่อนตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมนำข้าวมาให้วันละครั้งคอยเก็บกวาดฉี่ อี สัปดาห์ละครั้งพบว่ามีบุตรสองคน โดย 1 ใน 2 เป็นอดีตนักยกน้ำหนักทีมชาติ อยู่กับเมียในตำบลอื่น ขณะที่บุตรสาวไม่เคยโผล่หน้าให้เห็นที่บ้านดงสันเงิน หมู่ 15 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอมืองลำปาง หลังได้รับแจ้งจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่บ้านหลังดังกล่าวมีชายสูงอายุวัยประมาณ 65 ปี ซึ่งอยู่ในสภาพความจำไม่คืนึก ถูกบุตรชังไว้ในบ้าน และใช้กุญแจล็อกไว้ด้านนอกไม่สามารถเดินออกจากบ้านได้ ปล่อยให้อยู่ตามลำพัง โดยเปิดทีวีให้เป็นเพื่อนตลอด 24 ชั่วโมง โดยพบว่าภายในบ้านไม่มีที่นอน การกินอาหารก็ใช้วิธีวางกับพื้นเรียกราด แล้วใช้มือหยิบกิน ประตุด้านหน้าจะมีการเจาะช่องไว้ เอากระจกออก 1 ช่อง เพื่อให้ชายอำพลสามารถสอดศีรษะออกมาดูคนภายนอกได้เท่านั้น โดยบุตรอ้างว่าเหตุว่าพ่อความจำ

เสื่อม หากปล่อยก็จะเดินไปทั่ว อยากให้พ่อไปรักษาที่เชียงใหม่ แต่บอกว่าตนไม่มีเงิน” (เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์, 2557 : 16)

ดังนั้น นโยบายและกฎหมายที่รัฐบาลกำหนดมาเพื่อการปกป้อง คุ้มครองและดูแล ผู้สูงอายุ ที่กล่าวถึงในเบื้องต้น นำมาซึ่งอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามนโยบายและกฎหมาย ดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มี อำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเองไม่ว่าจะ เป็นการสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส” และตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 “ภายใต้บังคับ แห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้ ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ” ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กร บริหารส่วนตำบลต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมาตรฐาน ที่กำหนด เพื่อให้คุณภาพและประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการและการให้บริการด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ เป็นมาตรฐานเดียวกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548 : 1-2)

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำตามกฎหมายเพื่อให้ การส่งเสริม การพัฒนา รวมถึงการจัดสวัสดิการต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุแล้ว องค์การบริหารส่วน ตำบลยังต้องดำเนินการสงเคราะห์ตามมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่กรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้กำหนดไว้อีก จำนวน 6 มาตรฐาน ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านสุขภาพและ การรักษาพยาบาล (2) มาตรฐานด้านรายได้ (3) มาตรฐานด้านที่พักอาศัย (4) มาตรฐานด้าน นันทนาการ (5) มาตรฐานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง และ (6) มาตรฐานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548 : 29)

ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็น หนึ่งในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้มีการจัดสวัสดิการและการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง นั้น นอกเหนือจากการแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่มีผู้สูงอายุที่เป็นผู้สูงอายุตามทะเบียนผู้สูงอายุใน ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 515 คน จากประชากรจำนวนทั้งสิ้น 3,159 คน (องค์การบริหาร ส่วนตำบลโพนสา, 2563) คิดเป็นร้อยละ 16 โดยนอกจากผู้สูงอายุจะได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตาม ช่วงอายุตามที่กฎหมายกำหนดไว้เบื้องต้นแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายยังมีโครงการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องต่างๆ อาทิ การให้ความช่วยเหลือในเรื่องของยานพาหนะในกรณีที่ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือหากมีความ จำเป็นต้องเดินทางไปติดต่อหน่วยงานราชการต่างๆ หรือการได้รับผลกระทบจากเหตุทางธรรมชาติที่ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเรือน การจัดบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ การจัดบริการตรวจ

สุขภาพที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ และโครงการส่งเสริมความกตัญญูต่อผู้สูงอายุในเขตตำบลโพนสาด้วย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตทั้งด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจ มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลภายในชุมชน ภายใต้อาณัติขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย นับได้ว่าเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง แต่มีศักยภาพในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุได้ตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ รวมถึงนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล

อนึ่งรายงานฐานข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย ประจำปีงบประมาณ 2563 ระบุว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงมีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน จากจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด 515 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ทั้งนี้เมื่อพิจารณาว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมักมีความเสี่ยงต่อความรุนแรง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ รวมไปถึงแนวทางการแก้ไข ปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงจากทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย เพื่อจะได้ผลจากการวิจัยครั้งนี้มาเป็นข้อสรุบทศประกอบการวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา ให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย

3. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหามองในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงจากทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดหนองคาย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1) ด้านภัยทางสังคมและความรุนแรง คือ การศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภัยทางสังคมและความรุนแรง ที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ความรุนแรงด้านร่างกาย ความรุนแรงด้านจิตใจ และความรุนแรงทางสังคมต่อผู้สูงอายุ

2) ด้านการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรง คือ การศึกษาถึงสาเหตุความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมและ ปัญหาอุปสรรคในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหามองในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informants) ในการสัมภาษณ์ได้แก่ กลุ่มข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ และคนในครอบครัวผู้สูงอายุ รวมทั้งสิ้น 20 คน

1) ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา	1 คน
2) ผู้นำชุมชน	1 คน
3) ผู้สูงอายุ	10 คน
4) คนในครอบครัวผู้สูงอายุ	8 คน

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา เดือน เมษายน-กรกฎาคม 2564

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ความรุนแรง หมายถึง การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ทำให้ได้รับความทุกข์ และความเสียหายทางร่างกายตลอดจนนำไปสู่การเสียชีวิต

สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ หมายถึง ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ และสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ หมายถึง สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ 3 กลุ่ม คือ

(1) **โครงสร้างทางสังคม** หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือนซึ่งเป็นผลจากรายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ หรือความยากจนของครอบครัว

(2) **โครงสร้างทางเศรษฐกิจ** หมายถึง ความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้สูงอายุ ยังคงต้องทำงานหนัก และบางคนยังคงต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน ถึงแม้จะมีอายุที่ถือว่าเป็นผู้สูงอายุ

(3) **โครงสร้างทางวัฒนธรรม** หมายถึง วัฒนธรรมทางความคิด และวิถีชีวิตของคนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในบางครอบครัวที่ต้องอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับหลาน ที่ยังเป็นเด็กเล็ก เนื่องจากต้องดูแลหลานให้กับลูกที่ต้องไปทำงานในเมือง หรือต่างจังหวัด รวมถึงค่านิยมในการส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปและเป็นผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพโดยมีที่พักอาศัยและครอบครัวอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์พนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559)

(1) **ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองได้ดี** หมายถึง ผู้สูงอายุที่สุขภาพทั่วไปดี ช่วยเหลือตนเองได้ อาจมีโรคเรื้อรัง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมช่วยเหลือคนอื่นได้

(2) **ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองได้บ้าง** หมายถึง ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ในบางเรื่องต้องการการช่วยเหลือบางส่วน อาจมีโรคเรื้อรังและโรคที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวอยู่ติดบ้าน และมีขีดจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

(3) **ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้** หมายถึง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีโรคประจำตัวหลายโรค มีโรคแทรกซ้อนหรือเจ็บป่วยระยะสุดท้ายไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมทางสังคมได้เลย

ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ หมายถึง สิ่งที่เกิดผลกระทบต่อทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ การสูญเสียโอกาสที่จะได้รับจากสังคม รวมไปถึงชีวิตของผู้สูงอายุเอง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุออกเป็น 3 ด้าน คือ

(1) **ด้านร่างกาย** หมายถึง การทำร้ายผู้สูงอายุด้วยวิธีการต่างๆ การใช้พลังกำลังทางร่างกายต่อผู้สูงอายุ เช่นการทุบตี ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความเจ็บปวดความทรมานทางร่างกาย เป็นต้น

(2) **ด้านอารมณ์และจิตใจ** หมายถึง การกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจ เช่นการใช้ถ้อยคำหรือการพูดจาไม่ดีไม่เคารพต่อผู้สูงอายุจนทำให้ได้รับความรู้สึกเป็นทุกข์ทั้งอารมณ์และจิตใจ เป็นต้น

(3) **ด้านสังคม** หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงสิทธิการดูแลจากรัฐถูกปล่อยทิ้งจากครอบครัวและสังคมรอบข้างไว้ที่อยู่อาศัยไม่ได้รับการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ภาวะพึ่งพิง หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา เป็นผู้สูงอายุที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังที่ทำให้เกิดความพิการและจำกัดความสามารถให้การทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์กรปกครองท้องถิ่น ที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
- 2) ได้รู้ถึงวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

พหุบัณฑิตวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์นา อําเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อในการนำเสนอต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
 - 1.2 ปัญหาและความต้องการผู้สูงอายุ
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ
 - 2.1 ความหมายของภัยทางสังคมและรูปแบบของความรุนแรง
 - 2.2 ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ
 - 2.3 รูปแบบภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
 - 2.4 สาเหตุและทฤษฎีว่าด้วยความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
3. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้นิยามว่า “ผู้สูงอายุ” คือ ประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิงซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไปโดยเป็นการนิยาม นับตั้งแต่อายุเกิด องค์การอนามัยโลก ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้กว้างๆ สรุปได้ว่า หมายถึง ผู้ที่มี อายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัยหรือหมายถึง ผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตาม สภาพโดยทั่วโลกมีการนิยามผู้สูงอายุต่างกัน ทั้งนิยามตามอายุเกิด ตามสังคม (social) วัฒนธรรม (culture) และสภาพร่างกาย (functional markers) เช่นในประเทศที่เจริญแล้วมักจัดผู้สูงอายุ นับจากอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี)

หรือนิยามตามสภาพของร่างกายโดยผู้หญิงสูงอายุอยู่ในช่วง 45-55 ปี ส่วนชายสูงอายุอยู่ในช่วง 55-75 ปี สำหรับประเทศไทย “ผู้สูงอายุ” ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ส่วนคำว่า “สังคมผู้สูงอายุ” องค์การสหประชาชาติ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (ageing society หรือ aging society) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) และระดับ super-aged society โดยให้นิยามของระดับต่างๆ ซึ่งทั้งประเทศไทย และรวมทั้งประเทศต่างๆ ทั่วโลก ใช้ความหมายเดียวกันในนิยามของทุกระดับของสังคมผู้สูงอายุ ดังนี้ (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556 : 2)

1) การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือ การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งเพศชาย และเพศหญิงมากกว่า 10% ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ

2) สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ คือ เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20% หรือ ประชากรอายุ 65 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 14% ของประชากรโดยรวมทั้งหมดของทั้งประเทศ

3) Super-aged society คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของประชากรทั้งประเทศอย่างไรก็ตาม ทุกประเทศทั่วโลกมีการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในช่วงเวลาแตกต่างกันตามความเจริญ มั่งคั่ง ซึ่งมีผลต่อสุขภาพและการมีอายุยืนของประชาชน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ นิยาม “ผู้สูงอายุ” โดยยึดตาม ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ โดยให้หมายถึง “ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2546 : 1)

1.2 ปัญหาและความต้องการผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มประชากรในวัยหนุ่มสาวมีสัดส่วนน้อยลง ทั้งที่ยังมีหน้าที่การงานอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ปัญหาทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะกระทบต่อผู้สูงอายุโดยตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงดู และต้องปรับตัวเข้าหากันระหว่างผู้สูงอายุและบุตรหลานอันส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างกันได้ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อถึงชุมชนและสังคมในภาพรวมที่ต้องให้การดูแลและให้สวัสดิการผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล การให้สวัสดิการต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ

กุสยา ต้นติผลาชีวะ (2554 : 5) ได้เน้นถึงความต้องการของผู้สูงอายุซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตโดยยึดแนวคิดของคลาร์ค (Clark) พบว่า ผู้สูงอายุต้องการในสิ่งต่อไปนี้

- 1) ต้องการให้ตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
- 2) ต้องการมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชุมชน
- 3) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์หรือให้เกิดความพึงพอใจแก่ตนเองทุกวิถีทาง
- 4) ต้องการเข้าร่วมสนุกกับเพื่อนตามปกติ
- 5) ต้องการการยอมรับนับถือ
- 6) ต้องการแสดงออกในผลสำเร็จของตนเอง

ศรีทับทิม รัตนโกศล (2557 : 4) แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1) ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม หมายถึง การต้องการการสนับสนุนและช่วยเหลือจากครอบครัวของตนเองในเรื่องต่างๆ การต้องการการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสาธารณสุขในเขตพื้นที่ การต้องการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากโรงพยาบาลในพื้นที่ และการต้องการได้รับการสงเคราะห์จากองค์กรอื่นๆ โดยการที่ผู้สูงอายุที่ถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยวจะขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ รวมทั้งเศรษฐกิจ จึงต้องหันไปพึ่งการช่วยเหลือจากบุคคล หรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวของตนเองควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัว เช่น กลุ่มอาสาสมัครทั้ง องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน

2) ความต้องการด้านการประกันรายได้ หมายถึง การต้องการหลักประกันรายได้ การต้องการเงินรายได้จากบำนาญหรือบำนาญโดยเฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันชราภาพเมื่อเข้าสู่วัยชราและเลิกประกอบอาชีพแล้ว จะได้รับบำนาญชราภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคงปลอดภัยตามควรแก่อัตภาพในบั้นปลายชีวิตไม่เป็นภาระแก่บุตรหลานและสังคม

3) ความต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาชีวิตโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม สังคมจึงควรให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตให้มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเอง ในการปรับตัวให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

4) ความต้องการที่ลดการพึ่งพาตนเองให้น้อยลง หมายถึง การต้องการลดการพึ่งพาจากครอบครัว การต้องการลดการพึ่งพาจากชุมชน การพยายามดำเนินชีวิตด้วยตนเอง การพยายามทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ซึ่งหากครอบครัวและสังคมส่งเสริมให้

ผู้สูงอายุได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวและสังคมแล้ว จะเป็นการช่วยผู้สูงอายุให้รู้จักพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคมในบ้านปลายชีวิต

5) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม หมายถึง การต้องการการต้องการการยอมรับ และเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลอื่นๆ ในชุมชน การต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัว ของกลุ่ม ของชุมชน การต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลภายในครอบครัว ชุมชน และ สังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุตรหลานในครอบครัวและสังคมได้

6) ความต้องการทางกายและจิตใจ หมายถึง การต้องการงานทำ การต้องการความสำเร็จในการทำงาน การต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายและส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจที่เข้มแข็งและเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมต่างๆ เป็นของตนเองแล้ว อีกทั้งเป็นการช่วยผู้สูงอายุให้รู้จักพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคมในบ้านปลายชีวิต

7) ความต้องการด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตรหลานเพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ต้องการให้รัฐช่วยจัดหาอาชีพเพื่อเป็นการ เพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้ เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ช่วยให้ตนพ้นจากภาวะความบีบคั้นของ เศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำข้อสังเกตเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุมาใช้ในการออกแบบเครื่องมือวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยว่า สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร และทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

พหุ ประเด็น โท ชีวะ

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ

2.1 ความหมายของภัยทางสังคมและรูปแบบของความรุนแรง

2.1.1 ความหมายของภัยทางสังคม

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความคำว่า “ภัย” หมายถึง สิ่งที่เกิดอันตราย ความกลัว ภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ จึงหมายถึง สิ่งที่เกิดความเสียหาย ความสูญเสีย อันตรายต่างๆ ต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุเอง กล่าวคือ สถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเกิดจากภายในบ้านหรือนอกบ้านก็ตาม รวมไปถึงเงื่อนไขทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมเองที่ส่งผลให้เกิดสิ่งอันตราย การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เช่น ภัยจากการถูกกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก หรือความรุนแรงทางเพศ การหาประโยชน์จากทรัพย์สิน รวมไปถึงการถูกละเลยทอดทิ้ง ไม่มีการสนใจดูแลเท่าที่ควรทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจและยังมีการละเมิดสิทธิต่างๆ ของผู้สูงอายุด้วย อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม ฉะนั้น ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันนี้จึงอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการจะถูกกระทำอันตรายจากบุคคลภายในบ้านบ้าง บุคคลภายนอกบ้าง หรือกระทั่งภัยทางสังคมเองที่มาในรูปแบบต่างๆ โดยปัจจัยหรือสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงจนกลายเป็นปัญหาที่ซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งนั้น ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก และสังคม เป็นต้น

2.1.2 รูปแบบของความรุนแรง

ความรุนแรง (violence) คือ การกระทำใดๆ ที่ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งร่างกาย วาจา หรือจิตใจ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้ายร่างกาย และการทุบตีต่างๆ อันส่งผลให้เกิดความทุกข์ทั้งร่างกาย จิตใจ รวมไปถึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน (ซาอิตะห์ เกษา, 2558 : 26) ทั้งนี้ กัตตุง (Galtung, 1990) ได้นำเสนอไว้ว่าความรุนแรง แบ่งระดับเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ความรุนแรงทางตรง (Direct violence) คือ ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อร่างกาย วาจา และจิตใจ เป็นการกระทำที่ผู้กระทำขึ้นโดยเจตนาและมุ่งหวังที่จะทำให้เหยื่อได้รับความทุกข์ทั้งร่างกาย วาจาและจิตใจ ทั้งนี้สามารถแบ่งความรุนแรงทางตรงออกได้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

(1) ความรุนแรงทางกายภาพ หรือเป็นความรุนแรงทางตรงนั่นเอง เช่น การตบตี ชกต่อย หรือใช้อาวุธทำร้ายให้ถึงแก่ความตาย

(2) ความรุนแรงทางจิตใจ คือ การกระทำที่ผู้กระทำลงไปด้วยความตั้งใจเพื่อให้เกิดความทุกข์หรือความเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การด่า การดูถูกเหยียดหยาม การหมิ่นประมาทแบ่งแยกกีดกัน เป็นต้น

(3) ความรุนแรงต่อวัตถุ คือ การกระทำด้วยความตั้งใจหรือจงใจปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเสียหายต่อวัตถุนั้นๆ ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การทำลาย การทิ้ง และการแย่งกรรมสิทธิ์ของบุคคลนั้นๆ เป็นต้น

(4) ความรุนแรงทางเพศ คือ เป็นการกระทำที่จิตใจสร้างความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น โดยมีเป้าหมายคือ บรรลุทางเพศของผู้กระทำและไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกระทำอาจถูกบังคับหรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ เช่น การถูกวางยานอนหลับ การถูกข่มขืน หรือถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรืออาวุธ เป็นต้น

2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) คือ อะไรก็ตามที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งลักษณะเด่นของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่มายาวนานและต่อเนื่องในรูปแบบกระบวนการ ความรุนแรงเหล่านี้ถูกสนับสนุนด้วยอุดมการณ์หลักของบริบทนั้นๆ ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการที่ถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หรือการปลูกฝังผ่านสถาบันทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ด้วยการทำให้ถูกต้องชอบธรรมทางกฎหมาย และผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ปัญหาความยากจนของคนในสังคม การถูกกีดกันทางชนชั้นถูกแบ่งแยก คนจน คนรวย สังคมชนบท และสังคมเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมและอำนาจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาหรือแก้ไขคุณภาพชีวิตไม่เต็มที่ โดยปัญหาเหล่านี้เกิดจากโครงสร้างทางสังคม

3) ความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Cultural Violence) เป็นชั้นความรุนแรงที่อยู่ลึกสุด และยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม เป็นระบบความเชื่อหรือเป็นเรื่องที่ทุกคนยอมรับได้ หลายสิ่งหลายอย่างที่ทำให้เกิดความทุกข์ทางร่างกายและทางจิตใจ แต่กลับเป็นสิ่งที่ประชาชนยึดถือเชื่อมั่นและยอมรับว่านี่คือความรุนแรง เช่น การดูถูกเหยียดหยาม การปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง การด่าว่าผู้สูงอายุซึ่งทุกคนต่างทราบกันดีว่าเป็นความรุนแรงแต่ถือว่าเป็นปัญหาภายในครอบครัวไม่ใช่ปัญหาในสังคมที่คนภายนอกจะเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.2 ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ

ความหมายของความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุนั้นมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

การกระทำใดๆ ก็ตามทั้งที่เจตนาและไม่ได้เจตนาจะเกิดขึ้นครั้งเดียวหรือเกิดขึ้นซ้ำๆ และก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือเป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทรัพย์สิน หรือมีผลกระทบต่อ การดำรงชีพส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความทุกข์สูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี (World Health Organization, 2002)

การกระทำรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ทางร่างกาย อารมณ์และทางสุขภาพ เช่น การปล่อยปละละเลยการไม่ดูแลผู้สูงอายุเพิกเฉย หรือรวมไปถึงการทำร้ายร่างกาย (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2552)

การละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรือจากคนนอกครอบครัว (จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช, 2552)

การไม่สนับสนุนและช่วยเหลือหรือถูกบังคับขัดใจรวมไปถึงการไม่สนทนาด้วย เป็นต้น (สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์, 2547)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากการให้ความหมายของนักวิชาการหลายท่านส่วนใหญ่มุ่งเน้น และให้ความสำคัญไว้ว่า ความรุนแรงและภัยทางสังคม หมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่กระทำลงไปแล้วจะโดยที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจะเพียงชั่วคราวหรือต่อเนื่องก็ตาม หากการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อชีวิตหรือการดำรงชีพของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และความรู้สึก และยังรวมไปถึงการละเมิดสิทธิต่างๆ ส่งผลต่อการอยู่ในครอบครัวหรือสังคมก็ตาม สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นภัยและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ โดยจะเห็นได้ว่าโครงสร้างทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดภัยและความรุนแรงนี้ขึ้นได้ แต่ในขณะเดียวกันความรุนแรงไม่ได้มาจากภายนอกครอบครัวของผู้สูงอายุเพียงส่วนเดียวแต่ความรุนแรงมาจากภายในครอบครัวของผู้สูงอายุเองเช่น มาจากลูกหลานภายในครอบครัว เช่น การพูดจาที่ทำร้ายจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความทุกข์ความรู้สึกที่แยะ เป็นต้น

2.3 รูปแบบภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

รูปแบบภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุนั้นในปัจจุบันมาได้จากหลายช่องทางและหลากหลายรูปแบบ ดังเช่นที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า ภัยทางสังคมและความรุนแรง ส่วนหนึ่งก็มาจากโครงสร้างทางสังคมที่ได้บัญญัติขึ้นมาและส่วนหนึ่งก็มาจากคนในครอบครัวหรือบุคคลภายในสังคมที่อยู่ในละแวกเดียวกันดังนั้นรูปแบบภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุจึงกล่าวได้ว่า คลอบคลุมในหลากหลายมิติมาก ทั้งในด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก ความรุนแรงทางเพศ

ทางด้านทรัพย์สินและทางด้านสิทธิของผู้สูงอายุเองด้วย ดังนั้น จึงมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ออกมาจำแนกรูปแบบภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุดังนี้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ได้จำแนกรูปแบบภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- 1) ความรุนแรงด้านร่างกาย เป็นการทำร้ายผู้สูงอายุด้วยวิธีการต่างๆ ให้ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บปวดที่พบบ่อยคือ การตบหน้า ทบตี การผูกมัด รวมทั้งการใช้ยาจำนวนมากเกินไป
- 2) ความรุนแรงด้านจิตใจ เป็นการใช้พฤติกรรมต่างๆ แสดงออกต่อผู้สูงอายุ เช่น คำพูดที่ก้าวร้าวด่าว่าไม่ให้เกียรติ แสดงท่าทางดูถูก ซึ่งมักเกิดร่วมกับการกระทำทารุณกรรมประเภทอื่น
- 3) ความรุนแรงทางเพศ คือ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้รับการยินยอมจากผู้สูงอายุ
- 4) ความรุนแรงด้านทรัพย์สินและวัตถุ เป็นการแสดงเจตนาต้องการประโยชน์จากทรัพย์สินเงินทองหรือใช้ทรัพย์สินไปในทางที่ไม่ถูกต้อง การนำเงินไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการเข้าครอบครองสมบัติรวมถึงการปลอมเอกสารต่างๆ
- 5) การละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ เป็นการทำร้ายผู้สูงอายุอีกประเภทหนึ่ง เช่น การบังคับให้ผู้สูงอายุกระทำในสิ่งที่ไม่ต้องการ การส่งผู้สูงอายุเข้าไปในสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น เกิดการสูญเสียความเป็นส่วนตัวความอิสระทางด้านร่างกายและจิตใจ ขาดอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง การได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย ขาดโอกาสในการตัดสินใจเลือกและวางแผนการรักษา
- 6) การทำร้ายตนเอง เช่น การปฏิเสธการดูแลการช่วยเหลือใดๆ การไม่รับประทานอาหารและยาสามใส่เสื้อผ้าไม่เหมาะสม มีแนวโน้มในการคิดฆ่าตัวตาย
- 7) การเพิกเฉย โดยการที่ผู้ดูแลเพิกเฉยต่อการดูแลที่จำเป็น
- 8) การทอดทิ้งผู้สูงอายุ โดยจำแนกรายละเอียดการทอดทิ้งในสามรูปแบบ คือ
 - (1) ด้านร่างกาย ได้แก่ การปล่อยปะละเลยในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม การเคลื่อนไหวนไหว ความสะอาดความปลอดภัย ซึ่งอาจจะไม่ได้ดูแลเอาใจใส่หรือปฏิเสธไม่ให้การดูแล
 - (2) ด้านการแพทย์ โดยการไม่พาไปตรวจรักษา อ้างว่าเป็นอาการปกติอันเนื่องมาจากวัยของผู้สูงอายุเอง มักพบร่วมกับการละเมิดสิทธิด้านร่างกาย
 - (3) ด้านอารมณ์และจิตใจ เช่น การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ ตะโกนหรือพูดเสียงดังมากเกินไปการปล่อยให้ได้รับกลิ่นและเสียงที่ผู้สูงอายุไม่ชอบ (เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์, 2557 : 16)

จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช (2552) ได้แบ่งประเภทการกระทำรุนแรงต่อผู้สูงอายุเป็น 5 ชนิด คือ

1) การกระทำรุนแรงด้านร่างกาย คือ การกระทำใดๆ ก็ตามที่ส่งผลต่อทางร่างกาย ทำให้ได้รับความทุกข์หรือความเจ็บปวดไม่ว่าจะมาจากการ ทุบตี การเตะ การต่อย หรือการใช้วัตถุกระทบที่ร่างกาย สิ่งเหล่านี้คือการกระทำรุนแรงต่อร่างกายทั้งสิ้น

2) การกระทำรุนแรงด้านอารมณ์และจิตใจ คือ การทำให้เสียใจหรือได้รับความเจ็บปวดทางอารมณ์และความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำที่ส่งผลต่อจิตใจ เช่นการพูดจาไม่ดีต่อผู้สูงอายุ หรือการไม่ให้ความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุล้วนส่งผลต่อความรู้สึกทั้งด้านอารมณ์และด้านจิตใจทั้งสิ้น

3) การหาประโยชน์ในทรัพย์สินและการเอาเปรียบทางกฎหมาย ได้แก่ การล่อลวง การลักขโมยหรือการเอาทรัพย์สินของผู้สูงอายุไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือขณะเดียวกันก็เอาไปโดยการบังคับขู่เข็ญข่มขู่ในเกิดความกลัวและนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องเพื่อประโยชน์สุขของตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้สูงอายุ

4) การคุกคามทางเพศ คือ การถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังบังคับ การสัมผัสหรือการมอง และการใช้คำพูดที่ไม่ให้เกียรติหรือสื่อไปในทางเพศล้วนเป็นการแสดงออกการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้สูงอายุ รวมไปถึงการข่มขืน

5) การละเลยทอดทิ้งหรือการละเว้นการกระทำ คือ การปฏิเสธที่จะดูแลผู้สูงอายุจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามที่ส่งผลให้ผู้สูงไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดความทุกข์ยากลำบากจากการถูกทอดทิ้ง การไม่ได้รับปัจจัยสี่ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ ยารักษาโรค เสื้อผ้านุ่งห่ม ถูกทอดทิ้งจากครอบครัวหรือจากสังคมโดยการดูแลของสังคมเข้าไม่ถึงผู้สูงอายุ เป็นต้น

โรจณี จินตนาวัฒน์ และคณะ (2548) ก็ได้แบ่งประเภทของการกระทำรุนแรงในผู้สูงอายุออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) การทำร้ายด้านร่างกาย คือการใช้พลังกำลังทางร่างกายต่อผู้สูงอายุ ที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความเจ็บปวดทางร่างกาย

2) การทำร้ายทางด้านจิตใจ คือการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการใช้คำพูดหรือไม่ใช้คำพูดก็ตาม หากการกระทำนั้นส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความทุกข์ทางด้านจิตใจหรือความเจ็บปวดทางด้านความรู้สึกเจ็บปวดทางด้านอารมณ์ เป็นต้น

3) การเอาประโยชน์จากผู้สูงอายุ คือการเอาเปรียบผู้สูงอายุอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงานหรือทรัพย์สินผู้สูงอายุเพื่อนำมาซึ่งประโยชน์ส่วนตน

4) การทอดทิ้ง คือการละเลยหรือการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุไม่ว่าจะในด้านที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค หรือการปล่อยไม่ให้อาศัยสวัสดิการของรัฐ เป็นต้น

5) การล่วงละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุ ถือเป็นกรกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความเดือดร้อนเช่นกัน ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้สูงอายุเป็นการปิดกั้นไม่ให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการต่างๆ จากรัฐอันเป็นการส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุอีกด้วย

สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์ (2547) ได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกทารุณกรรมตามการรับรู้ของผู้สูงอายุและพบความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ดังนี้

1) การไม่ดูแล เป็นการที่สมาชิกในครอบครัวไม่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุทั้งในด้านการดำรงชีวิตประจำวัน หรือในอนาคตนอนหลับป่วย โดยปล่อยให้ผู้สูงอายุดูแลตนเองตามลำพังทั้งในยามปกติหรือยามได้รับความเจ็บป่วยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2) การไม่ร่วมสนทนา คือ การเพิกเฉยต่อผู้สูงอายุโดยส่วนหนึ่งเกิดจากคนในครอบครัวเดียวกันเอง เช่นการไม่พูดคุย การไม่ทักทายหรือซักถามสารทุกข์สุกทั่วไป ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างไร้ตัวตนในครอบครัวและสังคม

3) การเบียดเบียนทรัพย์สิน คือการที่คนในครอบครัวมารบกวนขอความช่วยเหลือด้านทรัพย์สินเงินทองจากผู้สูงอายุ หรือรวมไปถึงการยึดทรัพย์สินจากผู้สูงอายุทั้งด้วยการยินยอมหรือไม่ยินยอมก็ตาม

4) การให้ทำงานบ้าน คือ การใช้แรงงานผู้สูงอายุให้ทำงานบ้าน เช่น การซักผ้า กวาดบ้าน ทำกับข้าว โดยให้ทำตลอดหรือทำทุกวันโดยไม่ต่างอะไรจากคนรับใช้ในบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการใช้งานที่หนักเกินไปทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

5) การให้ดูแลบ้าน โดยในปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนมากที่สมาชิกในครอบครัวปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังและได้รับมอบหมายให้ผู้สูงอายุเฝ้าบ้านในขณะเดียวกัน สมาชิกในครอบครัวและคนอื่นออกไปทำกิจกรรมนอกบ้าน ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเฝ้าที่อยู่ตามลำพังโดยไม่ได้ออกไปนอกบ้านเป็นระยะเวลาานาน

6) การให้ดูแลหลาน โดยสมาชิกในครอบครัวปล่อยให้ผู้สูงอายุดูแลหลานเพราะถือว่าผู้สูงอายุไม่ได้ออกไปไหนหรือไปทำงานนอกบ้าน ดังนั้นหน้าที่นี้จึงถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุไปโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้มีเวลาในการพักผ่อนเท่าที่ควร

7) การไม่เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัว คือการปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังในบ้านแล้ว ขณะเดียวกันก็เป็นการขาดโอกาสที่ผู้สูงอายุจะเข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัว เช่นการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน แต่ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุต้องอยู่บ้าน ทานข้าวคนเดียว ดูทีวีคนเดียว และนอนคนเดียว โดยไม่ได้ออกไปท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความไม่สนหรือยอมรับในตัวผู้สูงอายุ

จากแนวคิดขององค์กรที่เกี่ยวข้องหรือจากนักวิชาการของแต่ละท่านแล้ว ผู้วิจัยนิยามตัวบ่งชี้สำหรับความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุโดยแบ่งออกเป็น

1) ด้านร่างกาย หมายถึง การทำร้ายผู้สูงอายุด้วยวิธีการต่างๆ การใช้พละกำลังทางร่างกายต่อผู้สูงอายุ เช่นการทุบตี ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความเจ็บปวดความทุกข์ทรมานทางร่างกาย เป็นต้น

2) ด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึง การกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับผลกระทบต่ อารมณ์และจิตใจ เช่นการใช้ถ้อยคำหรือการพูดจาไม่ดีไม่เคารพต่อผู้สูงอายุจนทำให้ได้รับความรู้สึกเป็นทุกข์ทั้งอารมณ์และจิตใจ เป็นต้น

3) ด้านสังคม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงสิทธิการดูแลจากรัฐถูกปล่อยทิ้งจากครอบครัวและสังคมรอบข้างไว้ที่อยู่อาศัยไม่ได้รับการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.4 สาเหตุและทฤษฎีว่าด้วยความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

งานวิจัยนี้ถูกออกแบบเพื่อที่จะทำความเข้าใจสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุเผชิญความรุนแรง โดยมองว่าความรุนแรงที่ผู้สูงอายุได้รับ เปรียบเหมือนภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมาเพียงส่วนยอดของภูเขาน้ำแข็งเท่านั้น เนื่องจากความรุนแรงต่อผู้สูงอายุสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกๆ ที่ ไม่ว่าจะเป็นทั้งในบ้าน สถานที่ดูแลผู้สูงอายุ หรือสถานพยาบาล ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้พยายามอธิบายสาเหตุ หรือปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

2.4.1 ความแตกต่างของโครงสร้างทางสังคม (Different Social Structure)

กล่าวได้ว่า ความรุนแรงเชิงโครงสร้างสามารถเป็นที่มาของความรุนแรงรูปแบบอื่น โดยเฉพาะความรุนแรงทางตรง ด้วยโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างกันนั้นย่อมมีผลต่อการ กระทำ ความรุนแรง การทอดทิ้งผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่ใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุมากขึ้น ด้วยเหตุที่ว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้น การที่บุตรหลานหรือคนในครอบครัวต้องทำงานหารายได้ การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยว หรือการย้ายถิ่นฐานจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมือง (วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2548) ฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งและเกิดความรุนแรงตามมา ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับการศึกษาของอัจฉราพร สีหิรัญวงศ์ (2544) ซึ่งการศึกษาการทารุณกรรมผู้สูงอายุในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทางสังคมหลายประการที่เป็นปัจจัยบอกเหตุว่า อาจเกิดการกระทำ ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ดังนี้

1) ระบบทุนนิยมเน้นวัตถุนิยมเป็นใหญ่ การแข่งขันธุรกิจมากขึ้น ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานต้องทำงานมากขึ้น และใช้เวลาอยู่กับงานยาวนานขึ้นในแต่ละวัน จึงเป็นเหตุในสัมพันธภาพในครอบครัวลดลง สมาชิกหรือคนในครอบครัวห่างเหินกันมากขึ้น อีกทั้งผลของการพัฒนาทางอุตสาหกรรมในชุมชนเมืองเยอะขึ้น ทำให้ผู้คนย้ายถิ่นฐานหรือหลั่งไหลกันเข้ามาทำงานในเมืองหลวงกันเยอะขึ้น บางครอบครัวก็ทอดทิ้งผู้สูงอายุในชนบท หรือบางครอบครัวก็เอามาด้วยแต่ก็ปล่อยทิ้งไว้ที่บ้านตามลำพังเช่นเคย

2) โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไป คนส่วนใหญ่ต้องการมีอิสระในชีวิตมากขึ้น จากที่เคยเป็นครอบครัวใหญ่ที่อบอุ่น ก็มีการแยกออกมาเป็นครอบครัวที่เล็กลงบุตรจากบิดามารดาเพื่อสร้างครอบครัวใหม่ที่เป็นครอบครัวเดี่ยวเหมือนชีวิตของชาวตะวันตก คนหนุ่มสาวหรือวัยทำงานต่างก็ต้องทุ่มเทให้กับงานมักจะไม่ค่อยมีเวลาที่จะมาดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจึงมักถูกปล่อยทิ้งให้อยู่บ้านตามลำพังคนเดียวยาวนานขึ้น

3) สมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุน้อยลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ ก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากในอดีตผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ควรเคารพนับถือเชื่อฟังเพราะเป็นผู้ที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมาก่อน แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปผู้สูงอายุกับถูกมองว่าเป็นผู้สร้างภาระให้กับคนในครอบครัว เนื่องจากความคิด ทศนคติ ค่านิยมต่างๆ ของผู้สูงอายุก็ปรับเปลี่ยนซาลงกว่าลูกหลานด้วยวัยอายุที่มากขึ้น โดยลูกหลานมีการศึกษาที่มากขึ้นช่องทางในการแสวงหาความรู้ความจริงต่างๆ เยอะขึ้นสิ่งเหล่านี้จึงก่อให้เกิดช่องว่างขึ้นระหว่าง ลูกหลานและตัวผู้สูงอายุเอง

2.4.2 ทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า แนวคิดและพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรม โดยมักจะเรียนรู้มาจากครอบครัวที่เติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา เมื่อโตขึ้นก็ใช้ความรุนแรงเช่นกันเมื่อประสบกับปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (Bandura, 1986)

2.4.3 ความรุนแรงที่สืบทอดกันมา (Trans-generational Violence)

เช่นเดียวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมก็สามารถเป็นต้นตอของความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆ ความรุนแรงด้านพฤติกรรมถือว่าเป็นสิ่งที่เรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นไปสู่รุ่น และหากบุตรหลานเติบโตสภาพที่มีแต่ความรุนแรง ก็จะทำให้เด็กเกิดการซึมซับมองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ และเด็กจะเรียนรู้และแสดงออกถึงความก้าวร้าวเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ หากเด็กได้รับการดูแลไม่ดีเมื่อโตขึ้นก็จะตอบแทนพ่อแม่ด้วยการดูแลที่ไม่ดีเช่นเดียวกัน แนวคิดนี้ได้อธิบาย

เพิ่มเติมเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว โดยเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการซึมซับ จนสุดท้ายเกิดเป็นความเคียดแค้นและนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ซึ่งการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุก็มีมากขึ้นกว่าในครอบครัวที่ไม่มีความขัดแย้ง โดยปัญหาในครอบครัวขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว ผู้ที่รับหน้าที่ดูแลก็ไม่เต็มใจทั้งๆ ที่สมาชิกในครอบครัวก็มีอยู่อย่างหนาแน่น โดยพฤติกรรมความรุนแรงสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งสองทิศคือจากผู้สูงอายุและจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Fulmer, 1998 : Gordon and Brill, 2001)

2.4.4 ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (Ecological System Theory)

ทฤษฎีนี้มองว่าปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุเป็นปัญหาระดับครอบครัวที่เชื่อมโยงไปสู่ระดับสังคมโดยมองว่าครอบครัวและสังคมมีความเกี่ยวข้องและพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยทฤษฎีนี้มีส่วนประกอบอยู่ 3 ส่วนคือ

1) สิ่งแวดล้อม (Environment) ประกอบไปด้วยสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบนิเวศน์ โดยสิ่งเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวเนื่องกันเป็นพลวัตร

2) ความสัมพันธ์ (Relationship) เชื่อว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นศูนย์รวมของระบบนิเวศน์เป็นกระบวนการเคลื่อนที่โดยแต่ละเหตุการณ์มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน

3) การมองแบบองค์รวม (Holistic Approach) การดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิต โดยเชื่อว่าทุกสิ่งในโลกใบนี้มีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของหรือ ความเชื่อ ความคิด ทัศนคติต่าง ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Gordon and Brill (2001) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เป็นความรุนแรงที่ไม่สามารถเกิดขึ้นเองตามลำพังได้แต่เกิดขึ้นจากหลายๆ ปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในปัจจุบันนี้ลูกหลานไม่ได้มองผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญหรือให้ความเคารพเช่นแต่ก่อน สถานะหรือความสำคัญในตัวผู้สูงอายุถูกลดความสำคัญลงไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในเรื่อง การตัดสินใจ การทำงาน หรือการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ฉะนั้นสัมพันธภาพระหว่างผู้สูงอายุและลูกหลานที่เคยเหนียวแน่นกลับห่างเหินออกไป และสิ่งที่เข้ามาแทนกลับเป็นปัญหาความรุนแรงในผู้สูงอายุ การกระทำที่เข้าข่ายความรุนแรงต่อผู้สูงอายุมักถูกซ่อนเร้นไม่ให้สังคมภายนอกได้รับรู้ โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดจากผู้ดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันเป็นผู้กระทำ ไม่ว่าจะเป็นบุตร หลานหรือเครือญาติ เนื่องจากไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ อาจมองว่าเป็นปัญหาภายในครอบครัวหรือไม่ต้องการให้ใครมาตำหนิ หรือเกิดความอายที่จะให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ แม้แต่ตัวผู้สูงกระทำเองก็ไม่กล้าที่จะบอกใครเพราะกลัวว่าจะถูกทอดทิ้งไม่มีใครดูแล สิ่งเหล่านี้เป็นอีกสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงกับผู้สูงอายุ

อนึ่งในงานวิจัยนี้ได้นำตัวบ่งชี้ของ สาเหตุความรุนแรงของผู้สูงอายุเพื่อออกแบบ เครื่องมือในการวิจัยสำหรับตอบคำถามวิจัยว่า สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อ ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์นา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร และ ทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไข ปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์นา อำเภอ ท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

3. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ

รูปแบบของการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย จำแนกออกเป็น องค์การบริหารส่วน จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งองค์การบริหาร ส่วนตำบลนับเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เล็กที่สุด เป็นองค์กรที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารงานของฝ่ายการเมืองด้วยการตรวจสอบการกำกับดูแลได้ง่ายที่สุด รวมถึงเป็นองค์กรที่ จัดให้ประชาชนได้มีเวทีสำหรับการระดมความรู้จนนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในตำบล เพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตำบลร่วมกันระหว่างประชาชน นักการเมืองและ ข้าราชการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำ บำรุงรักษา และให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งต่อมาได้มีการถ่ายโอนภารกิจการจัดบริการสาธารณะจาก ส่วนราชการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานดำเนินการมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักการว่า “ประชาชนจะต้องได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน การบริหาร จัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการให้ มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน ภาคประชาสังคม และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วม ดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ” กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและด้วยความร่วมมือจากสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดทำกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พร้อมกับได้ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาตรฐานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและ ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้ง เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศ จะได้รับบริการสาธารณะใน

มาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548) โดยเป็นการดำเนินการตามบทบาทอำนาจหน้าที่ที่องค์กรบริหารส่วนตำบลได้รับถ่ายโอนอำนาจ คือ

3.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

มาตรา 67 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาม (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ”

3.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ตาม (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส”

มาตรา 17 “ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ตาม (27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส”

3.3 แนวทางมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

แนวทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุมาจากการประมวลและสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคมและการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุและข้อกำหนดตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสรุปเป็นพื้นฐานแนวทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุโดยได้แบ่งเป็นประเภทมาตรฐานด้านต่างๆ รวม 6 ด้าน ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548 : 29-33)

- 1) ด้านมาตรฐานสุขภาพและการรักษาพยาบาล
- 2) ด้านมาตรฐานด้านรายได้
- 3) ด้านมาตรฐานด้านที่พักอาศัย
- 4) ด้านมาตรฐานด้านนันทนาการ
- 5) ด้านมาตรฐานความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง
- 6) ด้านมาตรฐานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

จากแนวคิดการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนที่ช่วยบรรเทาปัญหาความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุที่เห็นได้ชัดเจน คือด้านมาตรฐานความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง ในปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนว่า โครงสร้างทางสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือ โครงสร้างทางสังคมนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทุกกลุ่มในสังคม และหนึ่งในนั้นคือกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มใหญ่หากดูในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบทำให้ผู้สูงอายุ เข้าไม่ถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ ของภาครัฐ ดังนั้น มาตรฐานความมั่นคงทางสังคมครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง ช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิและลดความเสี่ยงจากภัยทางสังคม เช่น จัดให้มี กฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุขึ้นและยังมีการส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต เพราะในปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่แก้ไขเท่าไรก็ยังไม่หมดไปจากสังคมไทย คือ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งจาก บุตรและคนในครอบครัวปล่อยให้อยู่ตามลำพังหรืออาศัยอยู่ตามสถานสงเคราะห์ ฉะนั้น มาตรฐาน ความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครองของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นนั้น ยัง ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวให้มีส่วนร่วมในการดูแล ผู้สูงอายุและยังมีบริการด้านกฎหมายเพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัยและสวัสดิการในการ ช่วยเหลือผู้สูงอายุไม่ให้ได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้านเพื่อลดความ เสี่ยงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นได้เช่นกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น , 2548)

4. บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

4.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะที่ตั้ง

ตำบลโพนสาตั้งอยู่บนที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขงมีลำห้วยคูกเป็นแนวเส้นกั้นเขตแดนระหว่างตำบลบ้านเตื่อ ตำบลบ้านถ่อน และตำบลเวียงคูก

2) ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโขงและลำห้วยคูก สภาพที่สูง ไม่มีภูเขา

3) จุดเด่นของพื้นที่

พื้นที่ทางทิศเหนือตลอดแนวติดกับแม่น้ำโขงทิศใต้ติดลำห้วยคูกตลอดแนวตำบล ทิศตะวันออกจดแม่น้ำโขงและลำห้วยคูกเหมาะสำหรับการฟื้นฟูเป็นสถานที่พักผ่อนและมีที่ดินเหมาะแก่การทำเกษตรทฤษฎีศตวรรษตักตักตำบลท่าบ่อ ตลอดแนวแม่น้ำโขงเหมาะในการพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่โดยทั่วไปมีแม่น้ำและลำห้วยเป็นแนวกั้นระหว่างตำบลใกล้เคียงในแนวเขตที่ติดกับแม่น้ำโขงและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสามารถจัดเป็นสถานที่พักผ่อนได้เป็นอย่างดี และยังมีหาดดอนตำ เป็นทิวทัศน์ที่สวยงามในฤดูแล้งน้ำในแม่น้ำโขงจะลดลงสามารถมองเห็นหาดทรายขาวสะอาดจึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของตำบล พื้นที่ในเขตตำบลมีหนองน้ำสาธารณะจำนวนมากเป็นหนองน้ำต้นเขินถ้าได้รับการพัฒนาจะสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรได้เป็นอย่างดีจะทำให้มีแหล่งอาหารโปรตีนตามธรรมชาติและสามารถผลิตผลทางการเกษตรนำออกสู่ตลาดเป็นการเพิ่มรายได้ของประชาชนในตำบล ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าปัจจุบันและเป็นแหล่งกักเก็บน้ำหลากป้องกันน้ำท่วมตำบลโพนสา ได้เป็นอย่างดีเมื่อพัฒนาแล้วจะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในเขตพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี

4.2 เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา มีจำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่ จำนวน 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

- 1) หมู่ที่ 1 บ้านโพนสา พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) หมู่ที่ 3 บ้านศรีวิไล พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) หมู่ที่ 4 บ้านท่ามะเฟือง พื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด
- 4) หมู่ที่ 5 บ้านดอนน้อย พื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด
- 5) หมู่ที่ 6 บ้านศิลาเลข พื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด
- 6) หมู่ที่ 7 บ้านศิลาเลข พื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด
- 7) หมู่ที่ 9 บ้านโพนสา พื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล
- 8) หมู่ที่ 10 บ้านขามใหญ่ พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

4.3 จำนวนประชากร

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา จำนวน 8 หมู่บ้าน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 1,587 คน เพศหญิง จำนวน 1,572 คน รวมทั้งสิ้น 3,159 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,190 ครัวเรือน

4.4 การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1) ด้านบุคลากร

การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา เป็นภารกิจงานของกองสวัสดิการ โดยมีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทั้งสิ้น จำนวน 3 คน

2) โครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

(1) โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จำนวนงบประมาณ 20,000 บาท

(2) โครงการสร้างหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ) จำนวนงบประมาณ 4,370,400 บาท

3) จำนวนผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 515 คน จากประชากรจำนวนทั้งสิ้น 3,159 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, 2563) คิดเป็นร้อยละ 16

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการในประเทศไทยจำนวนหนึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อัจฉราพร สีหิรัญวงศ์ (2544) ได้ศึกษาการทารุณกรรมสตรีสูงอายุในสังคมไทยพบว่าการทารุณกรรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาจากการทารุณกรรมทางด้านจิตใจเป็นส่วนมาก ส่วนการเอาประโยชน์จากผู้สูงอายุพบน้อยที่สุด ส่วนพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวที่กระทำต่อผู้สูงอายุมากที่สุดคือ การไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุ แสดงออกถึงความรำคาญเพิกเฉย และการไม่พาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางสังคม

คณะกรรมาธิการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา (2546) ก็ได้ทำการสำรวจความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา ทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 349 ราย ผลสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายและมีสภาพเป็นหม้าย มีโรคเรื้อรัง ส่วนความรุนแรงที่พบส่วนใหญ่จะเป็นความรุนแรงทางด้านจิตใจ โดยพบถึงร้อยละ 80.9 และในปีเดียวกันก็ได้สำรวจความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทยโดยได้สำรวจผู้สูงอายุ จำนวน 171 ราย ใน 68 จังหวัดทั่วประเทศ จากผลสำรวจก็พบว่า การกระทำรุนแรงส่วนใหญ่เป็นการทอดทิ้งละเลยผู้สูงอายุ ส่วนรองลงมาเป็นการกระทำรุนแรงด้านจิตใจ

สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์ (2547) ได้ศึกษาประสบการณ์การทารุณกรรมของผู้สูงอายุ ความหมายของการทารุณกรรมผู้สูงอายุหมายถึง การที่ตนเองไม่ได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือ การถูกบังคับและการขัดใจจากผู้อื่น โดยลักษณะการทารุณกรรมนั้นมีได้หลายรูปแบบ เช่น การไม่ดูแลและทิ้ง การไม่พูดหรือสนทนาด้วย การไปเบียดเบียนทรัพย์สิน การให้ดูแลบ้านการให้ดูแลหลาน การใช้แรงงานมากกว่าเหตุจำเป็น และการไม่เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัว เป็นต้น โดยปัญหาเหล่านี้ผู้ที่กระทำส่วนใหญ่เกิดจากคนในครอบครัวผู้สูงอายุเอง โดยสาเหตุก็มาจาก การมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้สูงอายุ หรือการใช้สิ่งเสพติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้สูงอายุ และทำให้เกิดทุกข์ทางจิตใจ เช่นการอยากหลบหนีออกจากที่ตรงนั้น และไม่อยากมีชีวิตอยู่อีกต่อไป

ภณทิลา อิฐรัตน์ (2547) ได้ศึกษาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาพบว่า การทารุณกรรมส่วนใหญ่เป็นการทารุณกรรมด้านจิตใจ ส่วนรองลงมาเป็นการทอดทิ้งปล่อยให้ตามลำพัง ส่วนการทารุณกรรมทางร่างกายมีน้อยที่สุด ส่วนลักษณะการทารุณกรรมที่พบมากที่สุดคือ การโต้เถียงและไม่เชื่อฟังไม่เคารพต่อผู้สูง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรง ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส และรายได้

จินตนา พักแก้ว (2562) ได้ศึกษาการศึกษาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในจังหวัดระยอง จากการศึกษาพบว่า สาเหตุของการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ มี 3 ประเด็น ได้แก่ (1) สาเหตุจากพฤติกรรมของผู้ดูแลที่ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ (2) สาเหตุจากความสัมพันธ์ของครอบครัว ผู้ดูแลที่มีต่อผู้สูงอายุ และ (3) สาเหตุจากผู้ดูแลสร้างภาระให้กับผู้สูงอายุ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ มี 3 ประเด็น ได้แก่ ผลกระทบด้านความรู้สึกของผู้สูงอายุ ผลกระทบด้านการดูแลผู้สูงอายุ และผลกระทบด้านความคิดของผู้สูงอายุต่อการรับมือกับปัญหา และการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มี 3 ประเด็น ได้แก่ แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ มาตรการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริม ป้องกัน ฝึกระวัง และเยียวยาเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

สาธิต ภูมิ (2559) ได้ศึกษาการทบทวนมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ การศึกษาพบว่า จากการศึกษาพบว่าการให้บริการของศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 พบว่า ประเภทของการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุที่พบบ่อยที่สุด คือ (1) การทอดทิ้งผู้สูงอายุ (2) การกระทำความรุนแรงทางจิตใจ และ (3) การกระทำความรุนแรงทางกายภาพ โดยผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่นั้น การกระทำความรุนแรงโดยบุคคลในครอบครัว ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความรุนแรง คือ กลุ่มผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีรายได้น้อย (ฐานะยากจน) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต และ กลุ่มผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีประวัติการใช้สารเสพติด/ติดสุราหรือมีปัญหาสุขภาพจิต

จากงานวิจัยของนักวิชาการแต่ละท่านผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวบ่งชี้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี ประเภทความรุนแรงต่อผู้สูงอายุรวมถึงประเภทที่ถือเป็นปัญหามากที่สุด โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพปัญหาในเชิงกายทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมุ่งตอบคำถามวิจัยว่า (1) สภาพปัญหาในเชิงกายทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร (2) จากมุมมองของบุคคลในครอบครัวของผู้สูงอายุ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ควรมีแนวทางอย่างไรโดยอ้างอิงกรอบแนวคิดในการวิจัยที่พัฒนามาจากแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละแนวคิดจะใช้อธิบายถึงการเกิดขึ้นของสาเหตุความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกประเด็นในแนวคิดเหล่านั้นออกเป็น 3 ประเด็น คือ (1) ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ (2) สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ และ (3) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รวมทั้งการลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก มีการจดบันทึก (field notes) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยนำผลการศึกษามาประมวลและวิเคราะห์ต่อวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยโดยจำแนกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การเข้าสู่สนามวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informants) จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มคนในครอบครัวผู้สูงอายุ ซึ่งการเลือกผู้ให้ข้อมูลนั้นเป็นการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้

1) ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา	1 คน
2) ผู้นำชุมชน	1 คน
3) ผู้สูงอายุ	10 คน
4) คนในครอบครัวผู้สูงอายุ	8 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองได้ดี (2) กลุ่มที่พึ่งพาตนเองได้บ้าง และ (3) กลุ่มที่พึ่งพาตนเองไม่ได้ เพื่อให้ได้

ข้อมูลให้เห็นชัดเกี่ยวกับสภาพปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงของผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพของผู้สูงอายุที่มีสมรรถนะทางร่างกายที่แตกต่างกัน

การสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการสัมภาษณ์แบบสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุในหมู่บ้านและคนในครอบครัวผู้สูงอายุ เนื่องจากการสัมภาษณ์แบบการสนทนาที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการนั้นจะสะท้อนให้เราได้เห็นถึงความเป็นจริง และได้ข้อมูลตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และใช้การสัมภาษณ์แบบตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า สำหรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบลโพสนสาและหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดหนองคายและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบคำถามสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลและเป็นระบบสำหรับการบันทึก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้เพียงพอในการศึกษา และสร้างแบบสัมภาษณ์ถูกต้องตามหลักวิชาการ แนวการสัมภาษณ์ในการศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่สาเหตุที่นำมาสู่การเกิดปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุรวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้เหมาะสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์นั้นทางผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์และเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้แบบสัมภาษณ์ที่มีคุณภาพเชื่อถือได้และผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงข้อมูลจากเอกสารทั้งที่เป็นภาษาไทยและต่างประเทศ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์ให้อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ตั้งไว้

2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดและความมุ่งหมายของการศึกษาที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาสวมใส่ให้กับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์จนมีความถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ ครอบคลุมตามที่วัตถุประสงค์ได้กำหนดไว้

4) ผู้วิจัยจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ หลังจากแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้เกิดความถูกต้องมีคุณภาพเพียงพอสำหรับการเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทำการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์นา อำเภอบ้านคา จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีการแบ่งรูปแบบการเก็บข้อมูล ออกเป็น 2 กลุ่มหลักๆ ได้แก่

1) **ข้อมูลการศึกษาเอกสาร** ทั้งที่เป็นภาษาไทยและต่างประเทศ จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ อาทิเช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อนำข้อมูลมาอธิบายเกี่ยวกับการเกิดขึ้นปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายুরวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2) **ข้อมูลจากการสัมภาษณ์** ผู้วิจัยมีการวางแผนการ ดำเนินการวิจัยโดยมีการแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

(1) ทำหนังสือขอความร่วมมือจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไปถึงยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

(2) นัดหมายผู้ที่ให้ข้อมูลล่วงหน้าโดยจะมีการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับ วัน เวลา สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

(3) จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีขออนุญาตในการใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูลเพื่อความละเอียด อย่างไรก็ตามกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกในการให้บันทึกเสียงในขณะการให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกประเด็นข้อมูล และมีการพิมพ์ข้อมูลนั้นส่งให้กับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการศึกษาวิจัย

(4) การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการสัมภาษณ์แบบสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุในหมู่บ้านและคนในครอบครัวผู้สูงอายุ เนื่องจากการสัมภาษณ์แบบการสนทนาที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการนั้นจะสะท้อนให้เราได้เห็นถึงความ

เป็นจริง และได้ข้อมูลตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และใช้การสัมภาษณ์แบบตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า สำหรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนาและหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดหนองคายและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบคำถามสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลและเป็นระบบสำหรับการบันทึก

(5) ก่อนที่จะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะมีการขออนุญาตการบันทึกข้อมูล และแจ้งไปให้ผู้ให้ข้อมูลหากคำถามใดไม่สะดวกในการให้ข้อมูลสามารถเลือกที่จะไม่ตอบคำถามนั้นได้ และผู้วิจัยเองจะต้องมีการแปลงรหัสการให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดเป็นความลับ และมีการรักษาข้อมูลที่ได้มาเก็บไว้กับตัว

(6) ส่งข้อมูลที่บันทึกจากการสัมภาษณ์ กลับไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าผู้วิจัยจะนำข้อมูลส่วนนี้ไปใช้ในการดำเนินการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในเรื่องนี้ ทางผู้วิจัยได้มีแบ่งรูปแบบการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้างานวิจัย เอกสาร วารสาร ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ นำมาร้อยเรียงตามหมวดหมู่ประเด็นให้มีความสัมพันธ์กัน จนนำไปสู่การประกอบสร้างเป็นโครงและมีการบรรยายสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ รวมไปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาสรุปความตามประเด็นสำคัญโดยจัดกลุ่มข้อความ (node/category) ทั้งส่วนที่เป็นหมวดหมู่ (categories) และหมวดหมู่ย่อย (subcategories) ตามเงื่อนไขการเกิดขึ้นของปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุรวมถึงวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ แล้วจึงอภิปรายผลประกอบการวิเคราะห์

5. การเข้าสู่สนามวิจัย

5.1 การเข้าถึงตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้วิจัยสนใจศึกษาหัวข้อสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และได้เข้าถึงกลุ่มข้าราชการ องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุในหมู่บ้านและคนในครอบครัว และหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดหนองคายและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย

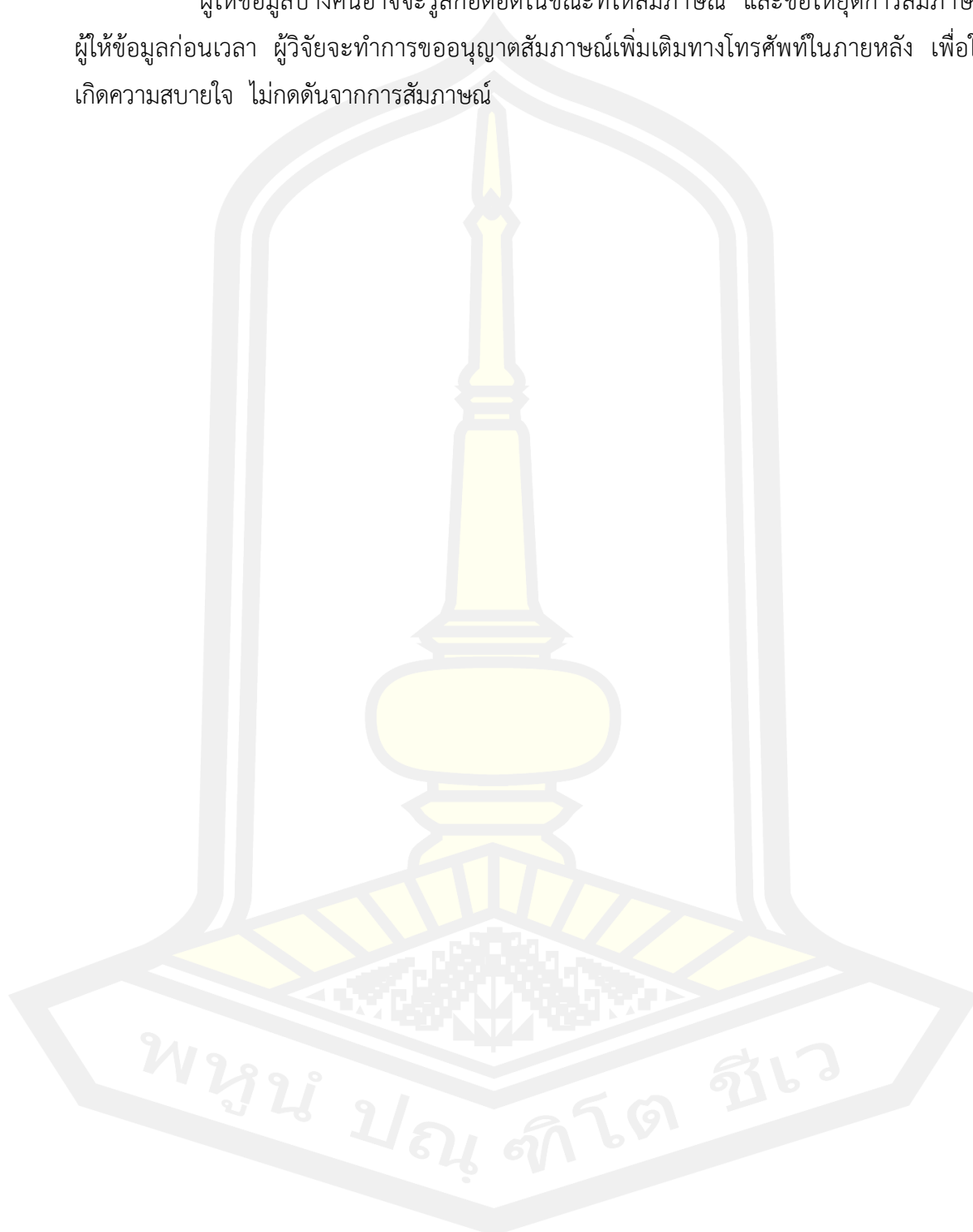
ในการเข้าถึงผู้ให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้อธิบายถึงการสัมภาษณ์ว่ามีการสัมภาษณ์ในประเด็นใดบ้าง มีการสนทนาในประเด็นอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกันก่อนการสัมภาษณ์เพื่อทราบมุมมองทัศนคติ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดี เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ และที่สำคัญที่สุดคือผู้วิจัยจะต้องมีการปกปิดข้อมูล ชื่อ นามสกุลและตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูล การไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูล เพื่อความปลอดภัยและป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นภายหลังระหว่างกลุ่มที่ให้ข้อมูลกันเอง ผู้ให้ข้อมูลจะไม่ได้รับอันตรายจากการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องตามจริยธรรมของการวิจัย

5.2 ตัวตนของผู้วิจัยในสนามวิจัย

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาประเด็นสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยเองมีมุมมองว่า ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และในขณะเดียวกันประเทศไทยไม่ได้มีแค่ปัญหาผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ยังคงมีปัญหามาด้วย นั่นคือ ปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีการละเมิดสิทธิต่างๆ ของผู้สูงอายุซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุจึงมีการศึกษาและเก็บข้อมูลไว้บางส่วนก่อนนำมาวิเคราะห์ อย่างไรก็ตามเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความรอบด้าน ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การกำหนดวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ รวมถึงการนำความเห็นของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่างๆ มาตรวจสอบข้อเท็จจริงและรายละเอียดของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง

5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลบางคนอาจจะรู้สึกอึดอัดในขณะที่ให้สัมภาษณ์ และขอให้ยุติการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลก่อนเวลา ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในภายหลัง เพื่อให้เกิดความสบายใจ ไม่กดดันจากการสัมภาษณ์

บทที่ 4

สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ในบทนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ รวมถึงไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงจากทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวผ่านขอบเขตแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2 กลุ่ม คือ ด้านภัยทางสังคมและความรุนแรง และด้านการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
4. สรุปท้ายบท

1. ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อสูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุที่มีสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ จากโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างทางวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ก็มีปรากฏให้เห็นตามข่าวต่างๆ อย่างเป็นประจำ โดยการก่อเหตุที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุก็น่าไม่ว่าจะเป็น การถูกคุกคาม หรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ หรือถูกกระทำให้หวาดกลัวจากกการกระทำ หรือการแสดงออกของคนผู้อื่น แต่จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไม่พบข้อมูลของผู้สูงอายุที่ถูกคุกคามหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ หรือมีการความหวาดกลัวจากการกระทำหรือแสดงออกของคนผู้อื่น หรือสมาชิกภายในครอบครัว

สถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเกิดจากภายในบ้านหรือนอกบ้านก็ตาม รวมไปถึงเงื่อนไขทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมเองที่ส่งผลให้เกิดสิ่งอันตราย การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เช่นภัยจากการถูกกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก หรือความรุนแรงทางเพศ การหาประโยชน์จากทรัพย์สิน รวมไปถึงการถูกละเลยทอดทิ้ง ไม่มีการสนใจดูแลเท่าที่ควรทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจและยังมีการละเมิดสิทธิต่างๆ ของผู้สูงอายุด้วย อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม ฉะนั้น ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันนี้จึงอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการจะถูกกระทำอันตรายจากบุคคลภายในบ้านบ้าง บุคคลภายนอกบ้าง หรือกระทั่งภัยทางสังคมเองที่มาในรูปแบบต่างๆ โดยปัจจัยหรือสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงจนกลายเป็นปัญหาที่ซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งนั้น ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก และสังคม เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้จำแนกสภาพความรุนแรงต่อออกเป็นดังนี้

1.1 ความรุนแรงทางด้านร่างกาย: ภาวะที่ไม่ได้ลดลงตามวัย

ความรุนแรงทางด้านร่างกาย หมายถึง การทำร้ายผู้สูงอายุด้วยวิธีการต่างๆ การใช้พลังกำลังทางร่างกายต่อผู้สูงอายุ เช่น การทุบตี ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความเจ็บปวดความทรมานทางร่างกาย เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สาจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ไม่พบการทำร้ายร่างกายของผู้สูงอายุแต่อย่างใด อนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวบ้านมองว่า การที่ผู้สูงอายุทำงานในบ้านถือเป็นเรื่องปกติและให้ผลดีคือเป็นการออกกำลังกาย ขณะที่การทำงานในภาคเกษตรซึ่งเป็นปรากฏการณ์ปกติของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สานั้น ถือว่าเป็นผลจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจ อย่างเช่น

“เรื่องของการทำงานของผู้สูงอายุในบ้านเรานั้นก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะแต่ไหนแต่ไรมา ชาวบ้านเราก็ทำงานกันมาแบบนี้ หากจะอยู่บ้านเฉยๆ ในแต่ละวันมันก็ไม่มีประโยชน์อะไร ช่วยลูกช่วยหลานทำงานดีกว่า ถือว่าเป็นการออกกำลังกาย เงินทองยิ่งหายาก จำเป็นต้องทำช่วยกัน”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 8, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

“เรื่องการใช้แรงงานผู้สูงอายุมันก็มีความจำเป็นมันบีบบังคับให้ทำ ถึงแม้จะอายุเยอะแล้วก็ตาม เพราะถ้าไม่ทำมันก็ไม่พอกิน ครอบครัวไม่ได้มีฐานะดีมากมายอะไร ก็แค่พออยู่พอกัน จะอาศัยเพียงแค่เบี้ยยังชีพที่องค์การบริหารส่วนตำบลให้มามันก็ไม่พอ มันก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติของการทำงาน แต่บ้านไหนมีฐานะดีหน่อย มีลูกมีหลานที่มีฐานะดี ก็ไม่ต้องทำงานอะไร เลี้ยงหลานอยู่บ้าน ก็ถือเป็นการทำงานเหมือนกัน ก็เป็นเรื่องปกติ”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 7, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

ในทัศนคติของผู้สูงอายุผู้ให้ข้อมูลในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สา สถาบันครอบครัวจากการดำรงชีวิตประจำวัน ที่ยังคงเป็นไปตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอยู่เป็นส่วนมาก ทำให้ระบบสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยังคงมีความแข็งแกร่งในเรื่องของสถาบันครอบครัว ที่ยังคงมีความรัก ความผูกพัน ต่อสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ และมีให้การดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุ โดยไม่มีการทำร้ายร่างกาย ไม่มีการล่วงละเมิดทางเพศหรือการบังคับใช้แรงงานผู้สูงอายุแต่อย่างใด

1.2 ความรุนแรงทางด้านจิตใจ: เรื่องเล็กๆ ที่เรามองข้ามแต่เขารู้สึกว่าไม่ได้รับความสนใจ

ความรุนแรงทางด้านจิตใจ คือ การกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจ เช่นการใช้ถ้อยคำหรือการพูดจาไม่ดีไม่เคารพต่อผู้สูงอายุจนทำให้ได้รับความรู้สึกเป็นทุกข์ทั้งอารมณ์และจิตใจ เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ พบการใช้ความรุนแรงทางด้านจิตใจต่อผู้สูงอายุในกรณีของการใช้คำพูดที่รุนแรงบ้างเป็นบางครั้ง ทำให้ผู้สูงอายุไม่พอใจบ้าง หรือบางครั้งเกิดความไม่พอใจของสมาชิกในครอบครัวก็จะไม่มีการพูดคุยกับผู้สูงอายุ ไม่ให้ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมด้วย หรือมีการปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังบ้างเป็นบางเวลา

คำอธิบายดังกล่าวแตกต่างจากคำอธิบายของศรีทัษิม รัตนโกศล (2557) ที่ระบุว่าสาเหตุจากพฤติกรรมของการไม่สนใจต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นผลจากสมาชิกในครอบครัวต่างทำตามความพอใจและความต้องการของตนเอง ทั้งๆ ที่เป็นหลัก การกระทำของสมาชิกในครอบครัวไม่ได้เป็นที่พอใจของทุกคนในครอบครัว จึงก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจเกิดขึ้น การกระทำของสมาชิกในครอบครัวที่ปฏิบัติจนเป็นความเคยชิน และไม่มีการควบคุม โดยไม่มีการสนใจถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่มีความต้องการการยอมรับ และเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัว การต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัว การต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลภายในครอบครัว ซึ่งผลจากการกระทำของคนในครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจของผู้สูงอายุ เป็นต้น (ศรีทัษิม รัตนโกศล, 2557 : 4) ซึ่งผลจากการกระทำของคนในครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจของผู้สูงอายุ

ในเชิงรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา พบว่า ผู้สูงอายุหลายรายรู้สึกว่าลูกหลานไม่ได้ให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะความต้องการที่เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันที่ตนให้ความสำคัญแต่มักถูกรบกวนโดยสมาชิกในบ้าน การที่ลูกหลานหลงลืมไม่สอบถามซักชวนในการทำกิจกรรมจนทำให้รู้สึกว่าตนไม่มีความสำคัญในบ้าน ไปจนถึงความต้องการได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การได้ปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกับลูกๆ การได้รับความเข้าใจว่าตนมีความเจ็บป่วยไม่ได้ตั้งใจที่จะเรียกร้องความสนใจและการที่ลูกหลานใส่ใจในความเจ็บป่วยแทนที่จะต้องไปรับการรักษาพยาบาลเพียงลำพัง หรือการที่ต้องการให้ลูกหลานสื่อสารเนื่องจากการที่ลูกหลานไม่พูดคุยด้วยนั้นทำให้รู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่าต่อครอบครัวดังเช่น

“ในขณะที่สวดมนต์ไหว้พระอยู่นั้น เสียงการพูดคุยด้วยเสียงที่ตั้งจนมารบกวนสมาธิ ในการสวดมนต์ไหว้พระ ก็ทำให้เสียสมาธิ สวดมนต์ก็ไม่มี ความสงบ ซึ่งในบางครั้งต้องการให้ ลูกหลานได้รับรู้บ้างว่าเรากำลังทำอะไรอยู่”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 7, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

“เปิดเพลงเสียงดัง เป็นเพลงของวัยรุ่น ที่คนแก่อย่างเราฟังไม่รู้เรื่อง ไม่ใช่เพลงที่ ฟังแบบสบายๆ เหมือนเมื่อสมัยก่อน ไม่รู้ร้องเพลงหรือตะโกน แต่เด็กๆ ก็ชอบที่จะเปิดฟัง บางครั้งก็ถึงกับปวดหัว หัวใจเต้นแรงเพราะหลานเปิดเพลงเสียงดังเกินไป”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

“บางครั้งที่ถูกกับหลาน ออกไปกินข้าวนอกบ้าน โดยไม่ได้เอ่ยปากชวน หรือบอก กล่าวแต่อย่างใด ก็ทำให้รู้สึกเหมือนไม่มีตัวตนในครอบครัว ลูกหลานไม่ได้ให้ความสำคัญ”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 4, สัมภาษณ์ 19 พฤศจิกายน 2565.)

“การอยู่คนเดียวบางครั้งมันก็เหงาเหมือนกัน ช่วงเวลาที่คนในครอบครัวออกไป ทำงาน เราก็อยู่คนเดียว ก็รอเวลากลับบ้านช่วงนั้นมีอะไรเราก็ทำไป เล็กๆ น้อยๆ คุยกับเพื่อน บ้านบ้าง ไปวัด ไปเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้าง ก็คลายเหงาได้ เวลาที่มีอะไรในครอบครัวก็มีส่วน ช่วยในการตัดสินใจร่วมกันกับลูกๆ ปรึกษาหารือกันแล้วค่อยตัดสินใจร่วมกัน”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 1, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

ทั้งนี้ ในทัศนะของผู้สูงอายุ สาเหตุของการได้รับความรุนแรงทางด้านจิตใจดังกล่าว ข้างต้น เป็นผลจากการที่ลูกหลานต้องทำงานจนไม่มีเวลาว่างจากสถานะเศรษฐกิจที่บีบคั้น คำอธิบายดังกล่าวแตกต่างจากคำอธิบายของศรีทัฬหิม รัตนโกศล (2557) ที่ระบุว่าสาเหตุจาก พฤติกรรมของการไม่สนใจต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุ เป็นผลจากการที่สมาชิกในครอบครัวต่างทำ ตามความพอใจและความต้องการของตนเอง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ศรีทัฬหิม รัตนโกศล (2557) ย้ำว่า การที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้รับความรุนแรงด้านจิตใจสัมพันธ์กับความต้องการการเคารพยกย่องนับ ถือจากบุคคลในครอบครัว ต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัว ต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลภายในครอบครัว เหล่านี้ ล้วนสะท้อนให้เห็นจากคำสัมภาษณ์ ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์นา (ศรีทัฬหิม รัตนโกศล, 2557 : 4)

“การเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ อะไรที่พอดูแลตัวเองได้ ก็พยายามดูแลตัวเอง เพราะต้องพึ่งตัวเองให้มากที่สุด ไม่อยากรบกวนลูก เพราะตัวลูกเองก็เหนื่อยจากการทำงานอยู่แล้ว ไม่อยากเป็นภาระให้ลูกอีก”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 8, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

“หลายครั้งที่ลูกหลาน ขึ้นเสียงใส่ ก็ใจหาย ใจแป้วเหมือนกัน เพราะเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เราคนเป็นพ่อเป็นแม่ ก็หวังดี อยากให้ลูกให้หลานได้ดี แต่ความหวังดีของเรา กลายเป็นสิ่งที่ไปขัดใจลูกหลาน”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 10, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2565.)

“มีบ้างที่ทำให้เกิดความน้อยใจเพราะลูกหลาน ไม่พอใจแล้วไม่พูดด้วย มันก็ทำให้รู้สึกไม่ดี รู้สึกใจหาย รู้สึกว่า เราไม่ได้เป็นที่ต้องการของครอบครัวแล้ว ไม่มีคุณค่าอะไรกับครอบครัว กับลูกกับหลานแล้ว”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 6, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

“บางครั้งการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ ของเราก็ไม่อยากบอกลูก เพราะถูกมองว่าเป็นการเรียกร้องความสนใจ ไม่ได้รับการใส่ใจจากคนในครอบครัวเท่าที่ควร ไปโรงพยาบาลก็ต้องไปเอง ซึ่งบางครั้งมันก็ท้อแท้เหมือนกัน”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

ปัญหาความรุนแรงทางจิตใจของผู้สูงอายุนั้น เป็นเรื่องยากที่ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอยู่ในความดูแล เพราะสภาพอารมณ์และความรู้สึกของผู้สูงอายุนั้น อ่อนไหว และแปรปรวนได้ง่าย จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงของระบบฮอร์โมนในร่างกาย ซึ่งคนในครอบครัวต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ ความอดทนในการดูแลผู้สูงอายุ อนึ่ง การที่ลูกหลานในบางครอบครัวพยายามสร้างให้เกิดกิจกรรมร่วมกันโดยเฉพาะในวันสำคัญ รวมถึงการให้ผู้สูงอายุร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญของครอบครัวก็ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยทางจิตใจ

“ลูกหลานให้การดูแลที่ดี ไม่มีการทำร้ายความรู้สึกอะไร ให้เกียรติ ให้ความเคารพ เป็นอย่างดี ทำให้รู้สึกมีความสุข รู้สึกมีคุณค่าต่อครอบครัว ต่อลูกหลาน มีความสำคัญในกิจกรรมของครอบครัวเสมอ ไม่ว่าจะปีใหม่ สงกรานต์ วันสำคัญ การตัดสินใจในครอบครัวก็เป็นการตัดสินใจร่วมกันด้วยเหตุและผล นำมาพิจารณาด้วยกันทั้งครอบครัวก่อนการตัดสินใจ”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 5, สัมภาษณ์ 19 พฤศจิกายน 2565.)

1.3 ความรุนแรงทางสังคม/ภัยสังคม: เข้าถึงข่าวสาร ถึงสูงวัยแต่รู้ทันภัย

ความรุนแรงทางสังคม/ภัยสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ คือ การที่ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงสิทธิการดูแลจากรัฐถูกปล่อยทิ้งจากครอบครัวและสังคมรอบข้างไร้อยู่อาศัยไม่ได้รับการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ไม่มีกรณีที่ผู้สูงอายุถูกลอกหลวงเพื่อเอาทรัพย์สิน หรือถูกมิฉาซีพหลอกเอาประโยชน์หรือเอาทรัพย์สินไป และผู้สูงอายุไม่ประสบกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องพบว่า การให้ข้อมูลจากผู้นำหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย เป็นต้น รวมถึงการติดตามข่าวสารด้วยตนเองของกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุและลูกหลานของผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้ผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์ พบว่า

“ไม่เคยมีข่าวของผู้สูงอายุที่ถูกหลอกให้เสียเงินหรือเสียทรัพย์สินไป ส่วนเรื่องของสวัสดิการจากรัฐ ก็มีผู้นำหมู่บ้าน เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน คอยบอกคอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่รัฐบาลจัดให้กับผู้สูงอายุ”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

“การถูกคุกคามทางเพศ หรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา เท่าที่ผ่านมานับตั้งแต่เป็นผู้นำชุมชนมายังไม่ปรากฏว่า มีผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมหรือถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ และก่อนหน้านี้ก็ไม่เคยปรากฏว่ามีผู้สูงอายุถูกกระทำเหมือนกัน”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“นับตั้งแต่มาดำรงตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล มา 3 ปี ยังไม่เคยได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ประสบภัยทางสังคม หรือมีการบันทึกประวัติการ

ถูกคุกคามจากภัยทางสังคมของผู้สูงอายุแต่อย่างใด หรือแม้แต่กรณีการเข้าไม่ถึงสิทธิการดูแลจากรัฐ ในส่วนนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการประสานงานร่วมกับผู้นำชุมชนทำการสำรวจข้อมูลและ นำส่งข้อมูลของผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุเป็นรายๆ ต่อไป”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

ภัยทางสังคมที่ก่อเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุมีหลายรูปแบบ ทั้งในเรื่องของการตกเป็นเหยื่อ ของมิฉฉาชีพ หรือเหยื่อของอาชญากรทางเพศ ที่กระทำกับผู้สูงอายุ จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า การที่สื่อถูกตีแผ่ข่าวเกี่ยวกับภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุผ่านสื่อต่างๆ ทำให้ผู้สูงอายุเกิด ความระมัดระวังในการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งกระตุ้นให้ของผู้สูงอายุ และผู้ดูแล หรือสมาชิกใน ครอบครัว ที่คอยดูแลและ ให้คำแนะนำผู้สูงอายุในการระวังตนเองจากคนแปลกหน้า เหล่านี้ถือได้ ว่าเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนาสามมีความเสี่ยงต่อการตกเป็น เหยื่อของภัยทางสังคมต่ำ

2. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลโพพนา อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากสภาพทางสังคมของประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจะเห็นได้ว่า มีลักษณะของการอยู่ อาศัยร่วมกับในระบบครอบครัว มีความผูกพัน ใกล้ชิด มีสัมพันธ์ภาพที่แน่นแฟ้นของสมาชิกใน ครอบครัว เป็นสังคมที่ให้อ่อนวัย ให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟังผู้อาวุโสในครอบครัว มีเครือข่าย ในรูปแบบเครือญาติที่มีการพึ่งพิง อาศัยซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงสภาพของสังคม ส่งผลให้ สภาพของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลง จากครอบครัวขนาดใหญ่ ที่มีสมาชิกจำนวนมาก เป็น ครอบครัวแบบขยาย ก็ปรับเปลี่ยนเป็นครอบครัวขนาดเล็กที่มีเพียง สามี ภรรยา และบุตร บาง ครอบครัวก็มีเพียง สามีและภรรยา เท่านั้น จะไม่มีสมาชิกของครอบครัว ที่อยู่ในฐานะปู่ ย่า ตา ยาย ที่ถือว่าเป็นผู้สูงอายุอาศัยร่วมอยู่ด้วย จากความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม สภาพครอบครัว ทำให้ออกจากนั้น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวก็เปลี่ยนไป การดูแลไม่มีความใกล้ชิดหรือสนิท สมกันเท่าที่ควร การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันก็ลดน้อยลง ภายใต้สภาพสังคมดังที่กล่าวไป ข้างต้น ผลการจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลโพพนา อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่ามีสาเหตุดังนี้ชี้ให้เห็นสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงหรือภัย ทางสังคมต่อผู้สูงอายุ ดังนี้

2.1 โครงสร้างทางสังคมที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพัง

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) คือ อะไรก็ตามที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งลักษณะเด่นของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่มายาวนานและต่อเนื่องในรูปแบบกระบวนการ ความรุนแรงเหล่านี้ถูกสนับสนุนด้วยอุดมการณ์หลักของบริบทนั้นๆ ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการที่ถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หรือการปลูกฝังผ่านสถาบันทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ด้วยการทำให้ถูกต้องชอบธรรมทางกฎหมาย และผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ปัญหาความยากจนของคนในสังคม การถูกกีดกันทางชนชั้นถูกแบ่งแยก คนจน คนรวย สังคมชนบท และสังคมเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมและอำนาจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาหรือแก้ไขคุณภาพชีวิตไม่เต็มที่โดยปัญหาเหล่านี้เกิดจากโครงสร้างทางสังคม (Galtung, 1990)

สังคมไทยนับตั้งแต่อดีตเรื่อยมามีสภาพความเป็นอยู่ในรูปแบบของระบบครอบครัว มีสมาชิกอาศัยอยู่ร่วมกันหลายคน หลายรุ่นอายุ ซึ่งมีความผูกพัน ความใกล้ชิด มีความเคารพนับถือตามลำดับความอาวุโสของสมาชิกในครอบครัว มีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ มีความนับถือในระบบเครือญาติ ติดต่อกันมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ แต่ในปัจจุบันโครงสร้างของระบบครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไป จากครอบครัวขยาย ครอบครัวขนาดใหญ่ ที่ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ ลูก กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียง พ่อ แม่ ลูก หรือมีเพียงแค่ สามี ภรรยา เท่านั้น ส่งผลถึงระบบเครือญาติที่ลดความสำคัญลงไป ทำให้ความใกล้ชิด ความผูกพันลดน้อยลงไปด้วย เมื่อความใกล้ชิดและความผูกพันน้อยลง การดูแลเอาใจใส่ ให้ความสำคัญกับความรู้สึกต่อกันก็ลดน้อยลงไปด้วย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง

จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมที่เกิดกับผู้สูงอายุ นั้น จะพบว่า มีสาเหตุหลักๆ มาจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

ความยากจนของครอบครัว โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน

การประกอบอาชีพของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา ทั้งนี้ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของผู้วิจัยระบุว่า ผู้สูงอายุจำนวนมาก ต้องอยู่เฝ้าบ้านหรือเป็นผู้หารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทั้งนี้ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาพื้นที่ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องออกจากบ้านแต่เช้า กลับบ้านค่ำ ซึ่งในเวลากลางวันก็มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้สูงอายุอยู่เฝ้าบ้านตามลำพัง สภาพการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นความรุนแรงของภัยทางสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุตาม

การรับรู้ของผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ตามลำพัง และยังคงช่วยมีการดูแลบ้าน โดยในปัจจุบันถือว่าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาเป็นส่วนมากที่สมาชิกในครอบครัวปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังตั้งโดยผู้สูงอายุมีหน้าที่ต้องเฝ้าบ้าน ขณะที่และได้รับมอบหมายให้ผู้สูงอายุเฝ้าบ้านในขณะเดียวกันสมาชิกในครอบครัวและคนอื่นออกไปทำกิจกรรมนอกบ้าน ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเฝ้าที่อยู่ตามลำพังโดยไม่ได้ออกไปนอกบ้านเป็นระยะเวลาานาน ประเด็นความเบื่อหน่ายของผู้สูงอายุนี้ สอดคล้องกับตามผลการศึกษาของสิริลักษณ์ โสมานุสรณ์ (2547) ซึ่งยังได้ให้น้ำหนักกับประเด็นของรวมถึงการที่ผู้สูงอายุยังต้องทำงานหนัก เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้สำหรับการจุนเจือครอบครัว ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับกรณีที่ผู้สูงอายุที่เป็นเกษตรกรเนื่องจากไม่มีรายได้ที่เกิดจากไม่มีรายได้ที่เกิดจากการเกษียณอายุหรือรายได้ที่เกิดจากการสนับสนุนจากรัฐบาล มีเพียงเงินเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล ตามอัตราตามอายุที่กำหนดไว้ในระเบียบการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเท่านั้น

2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการที่ผู้สูงอายุยังต้องทำงานในภาคเกษตรกรรม

จากความยากจนและความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้ผู้สูงอายุ ยังคงต้องทำงานหนัก และบางคนยังคงต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ที่เกิดจากการทำงานของบุตรหลานยังคงไม่เพียงพอจ่ายของครอบครัว รายได้ของผู้สูงอายุที่ได้จากรัฐบาลนั้นมีเพียงเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเท่านั้น และมันก็ไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในปัจจุบัน ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ พบว่า

“อายุสูงสุดของผู้สูงอายุในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาที่ยังทำเกษตรกรรมคือ 78 ปีถึงแม้จะมีช่วงอายุที่ถือว่าเป็นผู้สูงอายุแล้ว คือถึงจะมีอายุครบ 60 ปีแล้ว ก็ยังคงมีผู้สูงอายุที่ยังคงทำเกษตรกรรม และผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุดที่ยังคงทำเกษตรกรรมอยู่ จากการสำรวจภาวะการทำงานของผู้สูงอายุ พบว่า อายุสูงสุดคือ 78 ปี ที่ยังคงต้องทำอาชีพเกษตรกรรม”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

รายได้ที่ผู้สูงอายุทำได้ต่อปีจากการทำเกษตรกรรม แลกกับการใช้แรงงานอย่างหนัก การใช้แรงงานอย่างหนักส่งผลต่อรายได้ที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ ขณะที่จำนวนผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่มีรายได้หลังเกษียณอายุราชการคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก กล่าวคือมีเพียง 12 คน จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมดในเขตพื้นที่

“รายได้ที่ผู้สูงอายุทำได้ต่อปีจากการทำเกษตรกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับว่า ผู้สูงอายุคนนั้น ทำเกษตรกรรมเกี่ยวกับอะไร บางคนทำอย่างเดียว บางคนทำสวนยาสูบ บางคนทำสวนผัก หรือบางคนมีการปลูกพืชผสม คือ มีการปลูกพริก ปลูกมะเขือรวมกันกับการปลูกยาสูบ เมื่อเก็บเกี่ยวไปยาสูบหมดแล้ว ก็สามารถเก็บพริก เก็บมะเขือ ได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุมิรายได้ต่อปีที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่า ใครทำมากทำน้อยกว่ากัน”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“ผู้สูงอายุที่มีรายได้หลังเกษียณอายุราชการในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีส่วนของเงินบำนาญ จะไม่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุ (กผส.) และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 และที่เพิ่มเติม พ.ศ. 2561 ที่กำหนดว่า ไม่ให้มีการจ่ายเบี้ยยังชีพซ้ำซ้อนกับประโยชน์อื่น จึงทำให้ผู้ที่เกษียณอายุราชการและได้รับบำนาญจากหน่วยงานอื่นแล้ว ไม่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 12 คน”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพสนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุยังต้องจนเจือครอบครัวยัง เนื่องจากรายจ่ายของครอบครัวสูงกว่ารายได้ ในประเด็นนี้ ผู้สูงอายุมักจะอ้างถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของคนรุ่นหลาน ขณะที่คนรุ่นลูกที่ทำงานกินเงินเดือนมีรายได้ไม่พอค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ รายจ่ายในส่วนของผู้สูงอายุที่ถือว่าส่งผลให้ผู้สูงอายุเองหรือผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีอายุต่ำลงมายังต้องหารายได้ช่วยเหลือลูกหลาน ได้แก่ ค่าอ้อมสำเร็จรูป ค่ารักษาพยาบาลรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่าเดินทางไปโรงพยาบาล เป็นต้น

“สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุยังต้องทำงานหารายได้ช่วยเหลือลูกหลานอยู่ทุกๆ ที่อายุเยอะแล้ว มันก็เป็นเพราะฐานะทางครอบครัว ที่รายได้ของคนในครอบครัวยังไม่พอสำหรับการใช้จ่าย ไหนจะส่งหลานเรียนหนังสือ ค่าใช้จ่ายที่ต้องให้หลานไปโรงเรียนแต่ละวัน มันก็ต้องมี”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

“การทำงานของผู้สูงอายุ หรือคนแก่ในพื้นที่เรา ก็เป็นเรื่องปกติ เพราะสังคมชนบทบ้านเรา วิถีชีวิตเป็นเกษตรกรรมมาตั้งแต่รุ่น ปู่ย่าตายายมาแล้ว อีกอย่างเพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายช่วยลูก ถ้าพึ่งเงินเดือนที่เขาได้รับก็ไม่พอใช้จ่าย ซึ่งการทำงานของเราก็ไม่ได้ทำอะไรที่เหนือไปกว่าแรง เป็นอะไรที่เราทำมาตลอดและยังมีแรงทำไหว ดีกว่าจะนั่งเฝ้าบ้านไปวันๆ”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 9, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2565.)

“ที่พ่อกับแม่ยังคงทำสวนอยู่ ส่วนหนึ่งเป็นความต้องการในการหารายได้ของพ่อกับแม่เอง โดยให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการรบกวนในส่วนของค่าใช้จ่ายของเรา ต้องการพึ่งตัวเอง ทำให้ตัวเองมีงานทำ เพราะลำพังค่าใช้จ่ายที่เราจ่ายในครอบครัว ทั้งในส่วนของค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ากับข้าว ให้ลูกไปโรงเรียน ก็แทบจะไม่พอ”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 4, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

ในส่วนค่าครองชีพของผู้สูงอายุที่จำเป็นของผู้สูงอายุนั้น ไม่ได้มีเพียงค่าอาหารการกิน แต่รวมถึงค่าใช้จ่ายประจำที่สูงเมื่อล่วงเข้าสู่วัยสูงอายุ อาทิ ผ้าอ้อมสำเร็จรูป ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล รวมถึงค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในยามสิ้นชีวิต เหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากยังต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมและพยายามเข้าร่วมโครงการออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ

“ค่าครองชีพสำหรับผู้สูงอายุที่นอกเหนือจากค่าอาหาร การกิน แล้ว ในส่วนของครอบครัวเรา คือ ผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับยาย เนื่องจากยายอายุเยอะแล้ว มีปัญหาเรื่องระบบขับถ่าย ที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ ทำให้เรามีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นรายจ่ายที่เราจำเป็นต้องจ่ายเพิ่มขึ้นมาในช่วงปีกว่าๆ ยังไม่ถึง 2 ปี”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 7, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

“ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้กับตา ก็คือในส่วนของการที่ต้องพาตาไปโรงพยาบาลตามหมอนัด เนื่องจากตาเป็นเบาหวาน ต้องเข้าไปตรวจเลือดหาค่าน้ำตาลและรับยาจากโรงพยาบาลทุกๆ 3 เดือน ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เนื่องจากเราไม่มีรถยนต์ส่วนตัว ทำให้ต้องจ้างเหมารถยนต์ เพราะรถประจำทางก็วิ่งไม่เป็นเวลา เดียวนี้แทบจะไม่เห็นรถประจำทางวิ่งผ่านบ้านแล้ว”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 6, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

ในส่วนของการใช้จ่ายที่ถือว่ามีความสำคัญกับผู้สูงอายุ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุยังต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ การที่ผู้สูงอายุเลือกที่จะเข้าโครงการการออมในหมู่บ้าน โดยเฉพาะโครงการฌานปนกิจในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นเงินสำหรับจัดงานศพและเป็นเงินหมั้นเวียนเพื่อใช้หนี้สิน

“มีในส่วนของ การเข้าร่วมโครงการฌานปนกิจของกองทุนหมู่บ้าน ที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องหาเงินไว้สำหรับการจ่ายสมทบกองทุน กรณีเสียชีวิตก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้คนเฒ่า คนแก่อย่างเราก็ต้องหาเงินไว้จ่าย เพื่อไม่ให้ลูกหลานลำบากมากจนเกินไป”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 9, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2565.)

“โครงการที่ทำให้ผู้สูงอายุเราต้องทำงานหาเงินส่งเพื่อแลกกับเงินก้อนใหญ่ ก็มีในส่วนของฌานปนกิจของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่สมาชิกกลุ่มต้องจ่ายเป็นเงินสมทบรายปี เพื่อแลกกับเงินก้อนใหญ่ ไว้ให้ลูกหลานจัดงานศพให้ หรือใครมีหนี้กับธนาคาร ทางธนาคารก็จะหักเงินส่วนที่ได้ตรงนี้ ไปจ่ายหนี้ก่อน เหลือเท่าไรก็ค่อยโอนให้ลูกหลาน หรือหักใช้หนี้ไม่พอ ก็ต้องหาไปอุดเพื่อให้พอกับหนี้ที่ค้างอยู่”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 5, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ผู้สูงอายุยังเป็นเกษตรกรนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากมุมมองของการได้รับประโยชน์จากรัฐ ทั้งนี้ นอกจากเบี้ยยังชีพฯ แล้ว ผู้สูงอายุจะสามารถเข้าถึงเงินรายได้สำหรับจุนเจือครอบครัวก็ต่อเมื่อเป็นเกษตรกร (โครงการช่วยเหลือเกษตรกรรูปแบบต่างๆ) ซึ่งหมายความว่าผู้สูงอายุยังต้องใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมเพื่อเข้าถึงเงินช่วยเหลือส่วนนี้ของรัฐบาลด้วย

“รายได้ที่ได้นอกจากเบี้ยยังชีพที่ได้จากองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ก็จะมีในส่วนของเงินช่วยชานา ที่รัฐบาลจ่ายให้กับชานาที่ขึ้นทะเบียนกับทางสำนักงานเกษตร ถ้าไม่ขึ้นทะเบียน ไม่แจ้งจำนวนที่ดินกับสำนักงานเกษตรก็จะไม่ได้รับเงินช่วยเหลือ”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

“เงินที่ได้จากรัฐบาล นอกจากเงินเบี้ยยังชีพแล้ว ก็มีเงินช่วยเหลือชวามา ที่รัฐบาลให้มา ก็ไปลงทะเบียนเพื่อแสดงว่ามีที่นาจริงๆ ทำนาจริงๆ เวลาไปเอาเงินก็ไปเอาที่ธกส. เพราะรัฐบาลโอนเข้าบัญชีให้ ถ้าใครไม่ได้เป็นชวามา ก็ไม่ได้”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 6, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ทำให้ครัวเรือนชนบทยังจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานภาคการเกษตรจากผู้สูงอายุ และการที่ผู้สูงอายุในชนบทขาดสวัสดิการสังคมและตาข่ายทางสังคมรองรับที่เพียงพอ ทำให้ผู้สูงอายุยังจำเป็นต้องใช้แรงงานอย่างหนัก ซึ่งถือว่าการเผชิญกับความรุนแรงด้านร่างกาย จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ค่าครองชีพที่สูงขึ้นในปัจจุบัน จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุด้วย บางครั้งการถูกบีบคั้นด้วยสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ส่งผลให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุ หรือ ลูกหลาน ที่ได้รับผิดชอบให้ดูแลผู้สูงอายุ เกิดภาวะความเครียดจากการทำงาน เช่น

“บางที่เราเองก็เหนื่อยจากการทำงานนอกบ้านมาแล้ว ทำงานหนักแต่เงินค่าจ้างยังคงเท่าเดิม มันเหนื่อย มันล้า มาทั้งวัน พอกลับมาบ้าน บางครั้งมันก็เกิดอารมณ์หงุดหงิดบ้าง เวลาที่พูดกับแม่ ก็มีเสียงดังบ้าง เดินหนีบ้าง เพื่อลดการกระทบกระทั่งกัน”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

“ลูกเขาก็คงมีปัญหาเครียดเรื่องเงิน เรื่องทองของเขาบางที เขาก็บ่นเรื่องเราไม่ประหยัดค่าน้ำ ค่าไฟบ้าง คนแก่ ก็มีบ้างที่หลงๆ ลืมๆ ลืมปิดฟุ้งบ้าง ลืมปิดน้ำบ้าง ลูกเขาก็บ่นว่า เดี่ยวนี้ค่าน้ำค่าไฟยิ่งแพงขึ้นๆ ให้ช่วยกันประหยัดๆ หน่อย”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 9, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2565.)

จากปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จึงส่งผลให้เกิดการกระทบกระทั่งระหว่างบุตรหลานกับผู้สูงอายุ หรือการแสดงกิริยาอาการที่ไม่พึงประสงค์ต่อผู้สูงอายุได้ เช่น การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุ ด้วยเช่น การใช้คำพูดที่ก้าวร้าว คำว่า ไม่ให้เกียรติ แสดงท่าทางดูถูก การเพิกเฉย ไม่ใส่ใจ ไม่พูดคุย หรือการตะโกนหรือพูดด้วยเสียงที่ดังจนเกินไปกับผู้สูงอายุ อนึ่ง ผลจากการที่ครอบครัวประสบปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจ สมาชิกในครอบครัวจึงจำเป็นต้องออกไปทำงานและต้องทิ้งผู้สูงอายุอยู่ในบ้านตามลำพัง จนกระทั่งกลายเป็นเรื่องปกติในชุมชน อาจกล่าวได้ว่า นี่เป็นสาเหตุเบื้องต้นที่เป็นที่มาของวัฒนธรรมการอยู่ตามลำพังของผู้สูงอายุก็

ถือเป็นเรื่องปกติภายในชุมชน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังประสบปัญหาการทะเลาะกับบุคคลในครอบครัว เช่น

“ยายมีความน้อยใจสูง เพราะยายไปไหนมาไหนเองไม่ได้ บางทีเราติดทำงานอย่างอื่น แล้วเดินมาหาแก ไม่ทันใจแก แกก็จะมีอาการน้อยใจ ว่าเป็นภาระของเรา ว่าเราไม่สนใจ บางครั้งก็มีร้องไห้ ซึ่งเราเองก็ไม่ว่าจะทำยังไง เพราะบางครั้งมันไม่ใช่เหตุผลที่จะเอามาว่าให้เรารู้ว่าไม่สนใจ”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

จากการสัมภาษณ์ลูกหลานของผู้สูงอายุ พบว่า การทะเลาะกันในครอบครัว โดยเฉพาะกับผู้สูงอายุ มีบ่อยและเป็นประจำ เพราะบางครั้งโดยลูกหลานให้ความเห็นว่าเหนื่อยมาจากการทำงาน เมื่อกลับมาก็พูดจากัน แล้วเกิดความไม่เข้าใจกัน สื่อความหมายกันคนละอย่าง บางครั้งมีการก็มีบ้างที่ต้องขึ้นเสียงใส่ หรือไม่ก็ใช้คำพูดที่รุนแรงหน่อย เช่น

“การทะเลาะกันของบุคคลในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการทะเลาะกันในเรื่องของความไม่เข้าใจกันในประเด็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เกิดจากความน้อยใจของผู้สูงอายุที่ได้รับคำพูดที่ไม่เป็นที่พึงพอใจจากลูกหลาน เช่น การทะเลาะกันในครอบครัว โดยเฉพาะกับผู้สูงอายุ มีบ่อยและเป็นประจำ เพราะบางครั้งเหนื่อยจากการทำงานมาแล้วมาเจอกับการพูดกัน แล้วไม่เข้าใจกัน สื่อความหมายกันคนละอย่างก็มีบ้างที่ต้องขึ้นเสียงใส่ หรือไม่ก็ใช้คำพูดที่รุนแรงหน่อย ก็ทำให้ผู้สูงอายุไม่พอใจเหมือนกัน”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 5, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

“หลานชอบใช้คำพูดแรงๆ พูดเสียงดัง เช่น ไม่รู้เรื่องไม่ต้องพูด จะรู้ไปทำไม อยู่เฉยๆ ไปเลย ซึ่งคำพูดตรงนี้ มันก็ทำให้เราเสียใจเหมือนกัน เพราะการพูด การคุยของเรา มันก็คือความหวังดี กับหลาน แต่เขาก็ไม่ฟังเรา ว่าเราไปยุ่งเรื่องของเขา”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

“การทะเลาะกันในครอบครัวของชาวบ้านที่มีผู้สูงอายุเป็นเรื่อง ก็มีบ้างตามธรรมดาของคนที่อยู่ด้วยกัน แต่ไม่ได้เป็นการทะเลาะที่ทำให้เกิดการทำร้ายร่างกายกัน ด้วยเนื่องจากว่า มันเป็นเพียงการทะเลาะกันเล็กๆ น้อยๆ”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุทุกกลุ่มที่เป็นผู้ให้ข้อมูลและลูกหลานพบว่า ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนา ต่างได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนา ระบุว่า การได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่ดีจากคนในครอบครัวทำให้ไม่เคยได้รับการร้องเรียนหรือพบเห็นการที่ผู้สูงอายุได้รับความรุนแรงแต่อย่างใด

“ถึงแม้ครอบครัวในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนาจะประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจ แต่กล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุได้รับก็มีการดูแลเอาใจใส่ที่ดีจากบุคคลในครอบครัว เช่น จากการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนา ปรากฏว่าทั้งนี้ เจ้าหน้าที่อ้างอิงว่า เหตุผลที่สรุปตั้งนั้นเนื่องจาก ไม่เคยพบเห็นหรือได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับผู้สูงอายุถูกระทำความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวแต่อย่างใด”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“สำหรับการดูแลผู้สูงอายุในภาพรวมที่สังเกตได้ในฐานะผู้นำชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นอย่างดีตามสถานะของแต่ละครอบครัว มีบ้างที่ทะเลาะกัน แต่เป็นเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ตามประสาของคนอยู่ร่วมกัน”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการดูแลจากครอบครัว จากญาติพี่น้อง จากเพื่อนบ้าน ตามความสามารถของแต่ละครอบครัวที่จะให้ความช่วยเหลือกันได้ เพราะส่วนมากที่อยู่ใกล้เคียงกัน ก็เป็นเครือญาติกัน เลยต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 7, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างสามารถเป็นที่มาของความรุนแรงรูปแบบอื่นโดยเฉพาะความรุนแรงทางตรง ด้วยโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างกันนั้นย่อมมีผลต่อการกระทำ ความรุนแรง เช่น การปล่อยปละละเลยในเรื่องของเครื่องนุ่งห่ม ความสะอาดของร่างกาย การทอดทิ้งผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่ใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ซึ่งจากการศึกษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สนา แม้จะไม่พบว่ามีกรณีการทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุ และไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุแต่อย่างใด ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุมากขึ้น ด้วยเหตุที่ว่า แต่สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้น ทำให้การที่บุตรหลานหรือคนในครอบครัวต้องทำงานหารายได้ การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยว หรือการย้ายถิ่นฐานจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองเพื่อ

ทำงานหารายได้ (วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2548) ซึ่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา พบว่า มีในส่วนของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา นอกจากการย้ายถิ่นเพื่อหารายได้ ยังพบว่า การที่หลานต้องไปเรียนหนังสือที่ต่างจังหวัดและลูกต้องย้ายตามไป ทำให้ผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ตามลำพังเนื่องจากว่าลูก ได้ย้ายเข้าไปอยู่กับหลานที่ต่างจังหวัด เพราะหลานต้องไปเรียนหนังสือ อาทิเช่น

“อยู่คนเดียว เพราะลูกเขาต้องพาหลานไปทำงานที่กรุงเทพด้วย จะเอาไว้กับยายก็เป็นห่วงเรื่องเรียน ยายก็อายุเยอะแล้ว ดูแลไม่ไหว ทั้งเรื่องของการเรียน เรื่องเพื่อน เลยให้เขาไปอยู่กับพ่อกับแม่เขาดีกว่า ให้เขาดูแลกันเอง”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 10, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2565.)

2.3 โครงสร้างทางวัฒนธรรม: “คนแก่มีลูก”

ความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Cultural Violence) เป็นชั้นความรุนแรงที่อยู่ลึกที่สุดและยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม เป็นระบบความเชื่อหรือเป็นเรื่องที่ทุกคนยอมรับได้ หลายสิ่งหลายอย่างที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมารร่างกายและทางจิตใจ แต่กลับเป็นสิ่งที่ประชาชนยึดถือเชื่อมั่นและยอมรับว่านี่คือความรุนแรง เช่น การทุบตีภรรยา การปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง การตำหนิผู้สูงอายุซึ่งทุกคนต่างทราบกันดีว่าเป็นความรุนแรงแต่ถือว่าเป็นปัญหาภายในครอบครัวไม่ใช่ปัญหาในสังคมที่คนภายนอกจะเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นต้น (Galtung, 1990)

จากสภาพทางสังคมของประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ระบบครอบครัวของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป การประกอบอาชีพของคนสังคมชนบทเปลี่ยนไปตามค่านิยมของสังคมในปัจจุบัน ตามความเชื่อ ความคาดหวัง ของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ในยุคปัจจุบัน ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อที่จะได้ทำงานในระบบราชการ ที่สามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ มีหลักประกันของรายได้ มีสวัสดิการจากรัฐบาล หรือแม้แต่ทำงานในองค์กรเอกชนที่สามารถทำให้มีรายได้มากกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามวิถีชีวิตของคนรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ รุ่นพ่อ รุ่นแม่ ดังนั้น วัฒนธรรมทางความคิด และวิถีชีวิตของคนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในบางครอบครัวที่ต้องอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับหลานที่ยังเป็นเด็กเล็ก เนื่องจากต้องดูแลหลานให้กับลูกที่ต้องไปทำงานในเมืองหรือต่างจังหวัด จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ต้องดูแลหลาน เนื่องจากลูกไปทำงานต่างถิ่นปรากฏข้อมูล คือ

“จำนวนผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงหลานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา มีจำนวนทั้งสิ้น 21 ครอบครัว เนื่องจากลูกไปทำงานยังต่างถิ่น ส่วนปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุถูกทำร้ายจากลูกหลาน เพื่อขู่มึงค์เอาเงินไปซื้อยาเสพติด ไม่มีปรากฏการณ์นี้ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“ครอบครัวที่เลี้ยงหลานตามลำพังโดยที่พ่อแม่เด็กไม่อยู่ ก็มีนะ มีอยู่ทุกหมู่บ้าน ที่ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านเลี้ยงหลานให้ลูก เพราะลูกไปทำงานที่กรุงเทพฯ เลยกลายเป็นคนแก่มีลูก ส่วนปัญหาหลานทำร้ายตา ยาย หรือปู่ย่า ก็ไม่ปรากฏว่ามีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในพื้นที่”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“การอาศัยอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุในปัจจุบันถือว่าเป็นเรื่องปกติในสังคมบ้านเราไปแล้ว เพราะบางครอบครัวก็มีความจำเป็นที่จะต้องยอมให้ผู้สูงอายุอยู่บ้านเพียงลำพัง โดยสภาวะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้ลูกต้องเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด และบางครอบครัวก็จำเป็นต้องพาลูก พาหลาน ไปเพื่อเรียนในสถานศึกษาชั้นนำ เป็นที่ยอมรับของสังคม ตามค่านิยมของคนสมัยใหม่ พ่อกับแม่ก็เลยจำเป็นต้องย้ายไปอยู่กับลูก แล้วให้ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

จากพื้นที่ศึกษา พบว่า การอาศัยอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุนั้นนับเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง เนื่องจาก การอยู่ตามลำพังของผู้สูงอายุ อาจก่อให้เกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุได้ทั้ง ทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสังคม ดังเช่น ความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์

“เป็นเรื่องปกติมากสำหรับการเด็กสมัยใหม่ที่ไม่นิยมทำสวน ทำนา เหมือนพ่อแม่ เพราะเด็กสมัยใหม่ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ ให้เรียนหนังสือมากกว่าการทำสวน ทำนา ทำเกษตร เพื่อหวังว่า ลูกจะได้ทำงานดีๆ มีรายได้เยอะๆ ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่ จึงมีการย้ายครอบครัวเข้าไปอยู่ในเมืองใหญ่ๆ เพื่อความสะดวกในการเรียนหนังสือของลูก เลยจำเป็นต้องปล่อยให้พ่อแม่ อยู่ตามลำพัง”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 4, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

“ในสภาพสังคมปัจจุบันมีเยอะที่ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพัง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาเองก็มีเหมือนกัน ซึ่งหากจะมองไปว่า เป็นเรื่องปกติหรือไม่นั้น ไม่เห็นด้วยกับการมองการอยู่ตามลำพังของผู้สูงอายุเป็นเรื่องปกติ เพราะสิ่งที่เราไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุนั้น ส่วนมากจะมีความรุนแรงมากกว่าที่จะเกิดขึ้นกับคนวัยหนุ่มสาว วัยทำงาน ดังนั้นแล้ว ควรจะมีคนในครอบครัว ลูกหลานอยู่ด้วยกับผู้สูงอายุจะดีที่สุด หากมีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง ลูกหลานควรเอ่ยปากฝากให้ญาติ หรือ เพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน แวะเวียนมาเยี่ยมผู้สูงอายุให้อย่างสม่ำเสมอและไม่ควรขาดการติดต่อกับผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นการฝากเพื่อนบ้านให้ดูแลผู้สูงอายุนั้น พบว่าในหลายกรณีการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลานได้สร้างความลำบากใจให้กับเพื่อนบ้าน ที่เห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็น “เรื่องในครอบครัว” และการแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกก็ต้องเป็นเรื่องที่แต่ละครอบครัวต้องตัดสินใจ ซึ่งกรณีเช่นนี้ ก็มีเกิดขึ้นกลายเป็นประเด็นที่ทะเลาะกันในครอบครัว แต่ไม่ถึงกับมีการทำร้ายร่างกายต่อกัน

“ในฐานะเพื่อนบ้าน บางครั้งก็ต้องช่วยดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้เคียงมาเล่าเรื่องราวต่างๆ มาพูดคุย หรือมาปรึกษาเรื่องส่วนตัวให้ฟัง ซึ่งก็รับฟังได้แต่จะพยายามออกความเห็นน้อยที่สุด เพราะมองว่า เป็นเรื่องในครอบครัวที่ต้องให้คนในครอบครัวบริหารจัดการเอง”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

“ด้วยความเป็นญาติด้วย เป็นคนข้างบ้านด้วย ก็อยู่ด้วยกันมา เห็นกันมาตั้งแต่เกิดก็ต้องรับฟังบ้าง ห้ามบ้าง ปราบบ้าง เราก็ต้องฟังความทั้ง 2 ข้าง ทั้งฝั่งผู้สูงอายุ และฝั่งคนดูแลผู้สูงอายุ ต่างคนต่างมีเหตุผลประกอบ แต่การตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือหาทางออกก็แล้วแต่ครอบครัวจะตัดสินใจ”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 8, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สา อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย

ในการศึกษาปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สา อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้จำแนกการศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สา อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย คือ สภาพความรุนแรงทางด้านร่างกาย ความรุนแรงทางด้านจิตใจ และความรุนแรงทางสังคม/ภัยสังคม โดยมีการศึกษาถึงสาเหตุที่เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สา อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย คือ โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางวัฒนธรรม

จากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัย ค้นพบปัญหาและอุปสรรคการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สา อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย โดยจำแนกประเด็นได้ดังนี้

3.1 ข้อจำกัดของงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

งบประมาณที่จำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนครัวเรือนของผู้สูงอายุในเชิงเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการจัดการปัญหาการใช้แรงงานของผู้สูงอายุ หรือการที่ผู้สูงอายุสามารถได้รับการตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ ในความต้องการของผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตรหลานเพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ต้องการให้รัฐช่วยจัดหาอาชีพเพื่อเป็นการ เพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้ เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ช่วยให้ตนพ้นจากภาวะความบีบคั้นของ เศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน (ศรีทัษทิมา รัตนโกศล, 2557 : 4) ลำพังรายได้ที่ผู้สูงอายุได้รับจัดสรรจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่ถือว่าเป็นรายได้หลักของผู้สูงอายุทุกคนแล้ว ความจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากจำนวนเงินเบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุจัดสรรให้มานั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้น ต้องดำเนินไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ อนึ่ง ในส่วนของเงินช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคือ 15,000 บาทต่อคน ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สามีความเห็นแตกต่างจากผู้นำชุมชนในแง่ของความพอเพียงด้านงบประมาณ

“สำหรับด้านของการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาภัยสังคมต่อผู้สูงอายุนั้น หากพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งยึดเอาเกณฑ์จำนวนของประชากรผู้สูงอายุ และทำให้ได้จำนวนตัวเลขความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคือ 15,000 บาท ต่อคน ก็ถือได้ว่าการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุเพียงพอและสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาได้ตามจำนวนของประชากรผู้สูงอายุ คือ 15,000 ต่อคน เพื่อช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งตัวเจ้าหน้าที่เองยังคงว่า มันไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับค่าครองชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“การจัดสรรงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุ ยังคงเป็นการจ่ายตามระเบียบของกฎหมายที่มีข้อกำหนดในเรื่องของงบประมาณ ถ้าพึ่งเบี้ยยังชีพเดือนละ 500-1,000 บาท ยังคงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในปัจจุบัน ที่ค่าครองชีพของผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้น”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“อนึ่ง ผู้สูงอายุเองมองว่าองค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้น เพราะเบี้ยยังชีพที่ให้มายังน้อยเกินไป ไม่พอสำหรับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำงานหารายได้ หรือทำสวนช่วยลูกหลานอยู่ ถึงแม้จะมีอายุมากแล้วก็ตาม”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

“องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุ ควรเพิ่มงบประมาณให้กับผู้สูงอายุต่างหากจากเบี้ยยังชีพ เพื่อยังถูกมองว่าจะช่วยลดความรุนแรงที่อาจเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมของผู้สูงอายุได้”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

3.2 การปกปิด หรือให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ไม่ครบถ้วน

ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ นั้นนับว่าเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุที่ถูกกระทำจากบุตร หลาน หรือคนใกล้ชิด ซึ่งเมื่อผู้สูงอายุประสบกับปัญหาและความรุนแรงที่เกิดจากบุคคลใกล้ชิด คนในครอบครัว คนรักแล้ว การให้ข้อมูลหรือการเปิดเผยข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว ก็ยังคงเป็นการให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน มีการปกปิดข้อมูลบางส่วน อย่างเช่นจากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ คนในครอบครัว และผู้สูงอายุพบว่า

“ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งที่เราพบมาตลอด ถึงแม้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของการทำงานช่วยครอบครัว การต้องอยู่คนเดียวตามลำพังของผู้สูงอายุ ปัญหาค่าใช้จ่ายไม่พอต่อการเลี้ยงหลาน ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ผู้สูงอายุจะไม่บอกความจริงแก่เจ้าหน้าที่ทั้งหมด เนื่องจากเกรงว่า ถ้าลูกหลานรู้ว่ามี การพุดถึงลูกหลานในแง่ลบแล้ว จะไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่ หรืออาจถึงขั้น ไม่ให้อยู่บ้านด้วย มันจึงส่งผลต่อการหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ผู้สูงอายุรายนั้นๆ”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“ปัญหาการช่วยเหลือผู้สูงอายุ บางครั้งแล้วเราไม่ได้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดจากผู้สูงอายุ เพราะด้วยความรักลูกรักหลาน เพื่อปกป้องพฤติกรรมของลูกหลาน ไม่อยากให้คนอื่นมองลูกหลานว่า เป็นคนไม่ดี มันก็ส่งผลถึงการปฏิบัติงานของเรา ที่เราต้องนำเสนอต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุรายนั้น มันทำให้การแก้ไขปัญหาได้ยากยิ่งขึ้น”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“บางครั้งแม้มันก็ไม่ยอมพุด หรือไม่ยอมบอกว่า เจ็บหรือไม่สบายอย่างไร ไม่ยอมพุดจนกว่าจะทนไม่ไหวจริงๆ ถึงจะบอก ทำให้เราก็มารู้ว่าจะช่วยอย่างไรเพราะไม่รู้ว่าจะสบายดีเป็นปกติหรือว่า มีอาการเจ็บป่วย”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 8, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

“บางครั้งการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ ของเราก็มักไม่อยากบอกลูก เพราะถูกมองว่าเป็นการเรียกร้องความสนใจ ไม่ได้รับการใส่ใจจากคนในครอบครัวเท่าที่ควร ไปโรงพยาบาลก็ต้องไปเอง ซึ่งบางครั้งมันก็ท้อแท้เหมือนกัน”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

3.3 แนวทางในการจัดการภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบ้านไร่ จังหวัดหนองคาย

ตามบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุนั้น มีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาม (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ” จากหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุแล้ว กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ยังได้มีแนวทางทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุมาจากการประมวลและสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคมและการบริการสาธารณสุขแก่ผู้สูงอายุและข้อกำหนดตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสรุปเป็นพื้นฐานแนวทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ

ดังจะเห็นได้ว่า หนึ่งในมาตรฐานการจัดบริการเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น คือ มาตรฐานความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิและลดความเสี่ยงจากภัยทางสังคม เช่น จัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุขึ้นและยังมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต เพราะในปัจจุบันนี้ ถือเป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่แก้ไขเท่าไรก็ยังไม่หมดไปจากสังคมไทย คือ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งจากบุตรและคนในครอบครัวปล่อยให้อยู่ตามลำพังหรืออาศัยอยู่ตามสถานสงเคราะห์ ฉะนั้น มาตรฐานความมั่นคงทางสังคมครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครองของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นนั้น ยังส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุและยังมีบริการตามกฎหมายเพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัยและสวัสดิการในการช่วยเหลือผู้สูงอายุไม่ให้ได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้านเพื่อลดความเสี่ยงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นได้เช่นกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548)

จากการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบ้านไร่ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยพบว่า จำแนกออกได้เป็นประเด็นต่างๆ จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่

1) การดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุพบว่า

“ตามที่กำหนดไว้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาม (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ หากพิจารณาจากข้อมูลผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ปี และจะมีผู้สูงอายุบางคนที่ต้องประสบกับสภาวะปัญหาภัยทางสังคม ในส่วนของสภาพจิตใจและความรู้สึก เนื่องจากถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ซึ่งมีสาเหตุมาจากครอบครัวนั้นมิฐานะยากจน สมาชิกในครอบครัวต้องอพยพไปทำงานในตัวเมือง จึงมีความจำเป็นที่ต้องปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

จากคำสัมภาษณ์ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาที่กล่าวถึงจากข้อมูลของผู้สูงอายุที่ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นๆ ในทุกๆ ปีของตำบลโพนสา และอาจจะมีผู้สูงอายุบางคนที่ต้องประสบกับสภาวะปัญหาภัยทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาจึงควรมีเสนอแนวทางในการเตรียมป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

- (1) จัดฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้เบื้องต้นในการดูแลผู้สูงอายุแก่อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา
- (2) จัดโครงการหรือกิจกรรมสำหรับเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้สูงอายุให้ยอมรับกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายได้
- (3) จัดโครงการหรือกิจกรรมสำหรับให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรเทาความเหงา หรือความเศร้าที่ต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง
- (4) จัดฝึกอบรมอาชีพเสริมสำหรับผู้สูงเพื่อลดการทำงานในภาคการเกษตรของผู้สูงอายุ
- (5) จัดกิจกรรมประกวดการแข่งขันท่องเที่ยวชมทัศนียภาพ การสวดมนต์หมู่ของผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์เสนอดังนี้

“องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดอบรมให้กับกลุ่มอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประจำหมู่บ้าน เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นในการดูแลผู้สูงอายุแก่อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เสนา เพื่อให้มีความรู้มากยิ่งขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุ”
(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพร่างกายของคนเรา ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ผิวหนังที่เหี่ยวย่น ความสามารถในการมองเห็น การนอนไม่หลับ การวิ่งเวียนศีรษะ การกินอาหารได้น้อยลง เป็นต้น”
(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 5, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

“จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมเพื่อจะได้ไม่เหงา จากการอยู่บ้านคนเดียว หรือผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ เช่น การรำไม้พลอง การออกกำลังกายตอนเย็น”
(ผู้สูงอายุ คนที่ 3, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

“องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนำปราชญ์ชาวบ้าน หรือไม่ก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาต่างๆ มาเป็นคนให้ความรู้ หรือสอนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้เพิ่ม และลดการทำงานหนักจากการทำงานด้านเกษตร”
(ผู้สูงอายุ คนที่ 6, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2565.)

“องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีกิจกรรมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เหมือนการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กนักเรียน เช่น การสวดมนต์ การท่องสรภัญญะ เพราะคนรุ่นแม่ก็ยังสามารถทำได้”
(ผู้สูงอายุ คนที่ 4, สัมภาษณ์ 19 พฤศจิกายน 2565.)

2) การดำเนินการในกรณีที่ผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงหรือถูกทำร้ายจากบุคคล ใกล้ชิด

ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาชี้ให้เห็นว่า

“หากถ้าเกิดกรณีที่ผู้สูงอายุได้รับการกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกทำร้าย เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับเรื่องร้องเรียน หรือได้รับรายงานว่ามีเหตุการณ์การกระทำรุนแรงหรือทำร้ายผู้สูงอายุ ก็จะต้องมีการจัดทำบันทึกข้อความเพื่อรายงานเหตุการณ์ต่อผู้บังคับบัญชาให้ทราบ และพิจารณาสั่งการ เมื่อได้รับแนวทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็จะประสานงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน หรือ กำนัน) เพื่อเข้าร่วมตรวจสอบ ข้อเท็จจริง ซึ่งในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาในส่วนนี้จะพบว่า ดิตขัดในเรื่องของระบบราชการ ขั้นตอนในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น เพราะมีระเบียบ ข้อบังคับเข้มงวด ไม่มีสถานที่สำหรับรองรับ หากมีกรณีที่ผู้สูงอายุถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกทำร้ายร่างกาย องค์การบริหารส่วนตำบลต้องประสานงานส่งตัวผู้สูงอายุที่ได้รับผลจากภัยทางสังคมนั้นไปยัง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดต่อไป ซึ่งในประเด็นนี้ ในไม่ถือว่าเป็นปัญหาในการดำเนินงานแต่อย่างใด เนื่องจากมีขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

ในประเด็นนี้ ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์การกระทำความรุนแรงหรือภัยทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุดังนี้

- (1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อมีการเกิดกรณีที่ผู้สูงอายุได้รับการกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกทำร้าย
- (2) ควรมีจัดตั้งเครือข่ายการประสานงานระหว่างข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและคนในครอบครัวผู้สูงอายุ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- (3) ควรมีการนำเสนอปัญหาในการดำเนินงานต่อผู้บริหารเพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สรุปได้จากการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อมีการเกิดกรณีที่ผู้สูงอายุได้รับการกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกทำร้าย โดยพิจารณาแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกรณีผู้สูงอายุประสบกับภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีจัดตั้งเครือข่ายการประสานงานระหว่างข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและคนในครอบครัวผู้สูงอายุ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น”

(ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำ ความรุนแรงหรือภัยทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุถูกกระทำ ความรุนแรงหรือถูกทำร้าย ควรมีการนำเสนอปัญหาในการดำเนินงานต่อผู้บริหารเพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2565.)

3) การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาภัยสังคมต่อผู้สูงอายุ

ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้หาภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุนั้น มีการจัดสรรตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังที่ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนาให้สัมภาษณ์ว่า

“การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาภัยสังคมต่อผู้สูงอายุนั้น หากพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งยึดเอาเกณฑ์จำนวนของประชากรผู้สูงอายุ และทำให้ได้จำนวนตัวเลขความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคือ 15,000 บาท ต่อคน ก็ถือได้ว่าการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุเพียงพอและสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาได้

ตามจำนวนของประชากรผู้สูงอายุ คือ 15,000 ต่อคน เพื่อช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

เกี่ยวกับประเด็นการจัดตั้งงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาภัยสังคมต่อผู้สูงอายุนั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า

“จำนวนเงินที่ได้รับตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งยึดเอาเกณฑ์จำนวนของประชากรผู้สูงอายุ และทำให้ได้จำนวนตัวเลขความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคือ 15,000 บาท ต่อคน ในทัศนะของเจ้าหน้าที่มองว่า เพียงพอต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ในช่วงระยะเวลา 1-2 เดือน แต่แนวทางการแก้ปัญหาในส่วนนี้ มองว่า ยังคงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

“เงิน 15,000 สำหรับชาวบ้านอย่างเรา อย่างตัวพ่อกเอง ถือว่าเยอะพอสมควร สำหรับการจับจ่ายซื้อของใช้ ของกินในชีวิตประจำวัน ถ้าถามว่า พอไหมกับการใช้จ่าย ถือว่า พอทำให้ชีวิตดีขึ้นในด้านของการมีเงินสำรองในกระเป๋ามันก็อุ่น เพื่อเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยแบบไม่คาดคิด มันก็ช่วยเราได้ แต่หากมองไปในระยะยาวเมื่อเงินจำนวนนี้หมดไปละ เราจะทำยังไง ถ้าหากเราไม่ต่อยอดจากเงินที่เราได้รับ มันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 5, สัมภาษณ์ 19 พฤศจิกายน 2565.)

“สำหรับครอบครัวเราแล้ว ถ้าเราได้รับเงินช่วยเหลือถึง 15,000 ก็ถือว่า มันทำให้ชีวิตเรา ดีขึ้นเยอะเลย เพราะในส่วนของค่าครองชีพที่เราต้องจ่ายเพิ่ม นั่นคือ ค่าผ้าอ้อมสำเร็จรูป ซึ่งถือว่า เป็นค่าใช้จ่ายที่ครอบครัวเราต้องมีสำรองไว้ให้พร้อม เงินจำนวนนี้ก็มากพอสำหรับค่าครองชีพ ถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาให้กับครอบครัวเราได้ในระดับหนึ่ง”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 7, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

4) กรณีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ได้รับความรุนแรงจากการที่คนในครอบครัวใช้สารเสพติด องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามอำนาจหน้าที่ในการความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขได้ ในกรณีนี้ อนึ่งข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา มองว่า ปัญหาเรื่องการใช้สารเสพติดและการก่อความรุนแรง เป็นสาเหตุที่มาจากตัวบุคคล ที่มีปัญหาในเรื่องของการเสพยาเสพติด หรือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แนวทางการแก้ไขปัญหาที่องค์การบริหารส่วนตำบลนำมาใช้จึงเป็น คือ การจัดกิจกรรม/โครงการที่มุ่งเน้นให้ประชาชนได้ทราบถึงโทษของยาเสพติด และการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย และการจัดกิจกรรม/รณรงค์ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพจิตใจให้สูงขึ้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า

“การดำเนินการกับผู้เสพยาเสพติด ต้องมีมาตรการที่เด็ดขาด เพื่อไม่ให้ผู้เสพนั่นกลับมาเสพยาอีก เพราะการเสพยาเสพติดนั้น ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายๆ อย่าง ทั้งในส่วนของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว โดยเฉพาะการนำไปลงโทษตามกฎหมายต้องมีการดำเนินการอย่างเด็ดขาด”

(ผู้สูงอายุ คนที่ 1, สัมภาษณ์ 18 พฤศจิกายน 2565.)

“การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดว่ามีโทษอย่างไร โทษต่อร่างกายอย่างไร ต่อจิตใจอย่างไร ต่อครอบครัว ต่อสังคมอย่างไร และจะได้รับโทษทางกฎหมายอย่างไร ก็มีส่วนช่วยทำให้การเสพยาเสพติดลดลงได้”

(คนในครอบครัวผู้สูงอายุ คนที่ 6, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2565.)

อนึ่ง ในกรณีที่ผู้สูงอายุยังเข้าไม่ถึงสิทธิสวัสดิการและการแสวงหาแนวทางใหม่ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบภัยสังคม ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา ให้ความคิดเห็นที่สำคัญกับบทบาทเชิงรุกของหน่วยงานในท้องถิ่น โดยประสานกับผู้นำท้องที่ และบุตรหลาน รวมถึงผู้ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ

“การช่วยเหลือของรัฐในด้านต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นร่วมกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ด้วยการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลมาแก้ไขปัญหาเบื้องต้น โดยให้การช่วยเหลือตามอำนาจหน้าที่และส่งต่อหน่วยงานอื่นๆ ที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการที่ผู้สูงอายุนั้นเข้าไม่ถึง ในการดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการขององค์การ

บริการส่วนตำบลมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิที่พึงมี พึ่งได้จากรัฐบาล จากหน่วยงานราชการต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

สำหรับแนวทางใหม่ในที่จะเป็นการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับความรุนแรงจากปัญหาภัยทางสังคม ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนาได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ส่วนของแนวทางใหม่ๆ ที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับความรุนแรงจากปัญหาภัย ทางสังคมในปัจจุบันนั้น บุตร หลาน บุคคลผู้ใกล้ชิด ผู้ดูแลผู้สูงอายุ เครือญาติ ต้องแนะนำ ต้องสอนให้ผู้สูงอายุ รู้จักการใช้โทรศัพท์เพื่อแจ้งเหตุ หากมีเหตุการณ์ฉุกเฉิน พร้อมกับให้รู้จักหมายเลขโทรศัพท์บุตร หลาน ญาติพี่น้อง รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่มีความจำเป็นต้องรู้เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน หรือเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

ในทัศนะของข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา มิได้มองต่อสาเหตุของความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุว่า แม้ว่าข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนาจะชี้ว่าความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากสาเหตุเชิงโครงสร้าง แต่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เจ้าหน้าที่เสนอนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาในเชิงปัจเจกเป็นหลัก

“สาเหตุของความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุว่า เป็นผลมาจากปัจจัยความเหลื่อมล้ำ ความยากจนของครอบครัว ข้อจำกัดในเชิงกฎหมาย ข้อจำกัดในเชิงงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เสี่ยงต่อการเผชิญความรุนแรง แนวทางในการแก้ปัญหาต้องเพิ่มศักยภาพและโอกาสให้กับคนในครอบครัวผู้สูงอายุ มุ่งเน้นด้านการศึกษาและทักษะอาชีพ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้ จากการประกอบอาชีพในชุมชน สามารถเดินทางเข้าไป-เย็นกลับ ได้ รวมถึงปลูกฝังและส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครอบครัว”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพพนา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

ในส่วนความรุนแรงในเชิงทางวัฒนธรรม ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพน
สามารถว่า

“สาเหตุของความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุมาจากโครงสร้างทาง
วัฒนธรรม เช่น การทำให้การทอดทิ้งผู้สูงอายุกลายเป็นเรื่องปกติ การทำให้การทอดทิ้งผู้สูงอายุ
กลายเป็นเรื่องปกติ เช่น การทำให้การทอดทิ้งผู้สูงอายุกลายเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่อง que ทุกคนใน
สังคมปัจจุบันมองว่าเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นปัจจัยบังคับให้เกิดวัฒนธรรม
ทางความคิดนี้ เพราะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องมีการย้ายครัวเรือนไปอยู่ในแหล่ง
ชุมชนเพื่อให้มีงานทำ มีรายได้ จึงจำเป็นต้องให้ผู้สูงอายุอยู่เฝ้าบ้านตามลำพัง กลายเป็นเรื่องปกติ
ในสังคม”

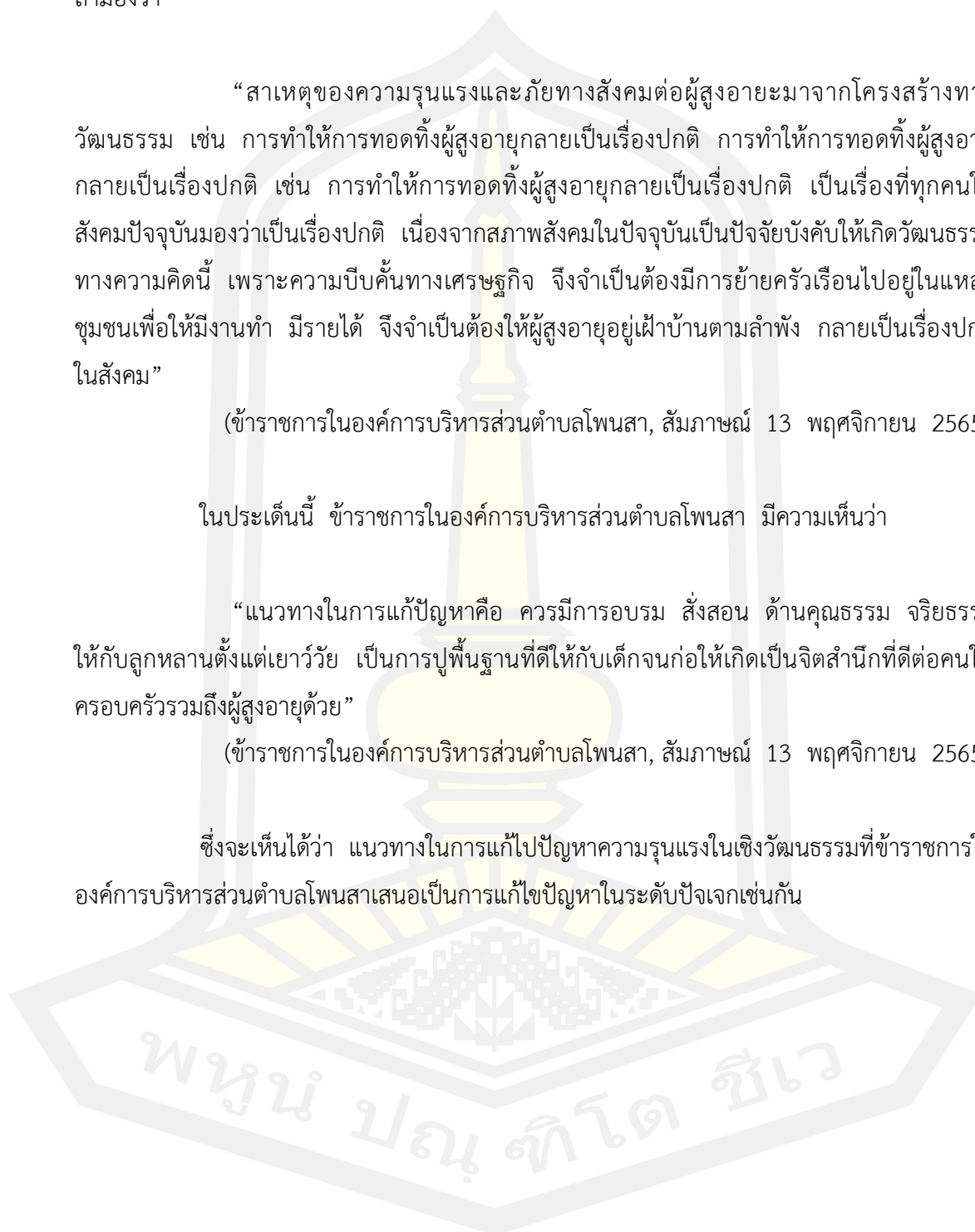
(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

ในประเด็นนี้ ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา มีความเห็นว่า

“แนวทางในการแก้ปัญหาคือ ควรมีการอบรม สั่งสอน ด้านคุณธรรม จริยธรรม
ให้กับลูกหลานตั้งแต่เยาว์วัย เป็นการปูพื้นฐานที่ดีให้กับเด็กจนก่อให้เกิดเป็นจิตสำนึกที่ดีต่อคนใน
ครอบครัวรวมถึงผู้สูงอายุด้วย”

(ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา, สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2565.)

ซึ่งจะเห็นได้ว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเชิงวัฒนธรรมที่ข้าราชการใน
องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสาเสนอเป็นการแก้ไขปัญหาในระดับปัจเจกเช่นกัน

4. สรุปท้ายบท

4.1 ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ในบทนี้ผู้วิจัย เสนอว่า ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1) **ความรุนแรงทางด้านร่างกาย** ทั้งนี้ ในทัศนคติของผู้สูงอายุผู้ให้ข้อมูลในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา สถาบันครอบครัวจากการดำรงชีวิตประจำวัน ที่ยังคงเป็นไปตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอยู่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ระบบสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยังคงมีความแข็งแกร่งในเรื่องของสถาบันครอบครัว ที่ยังคงมีความรัก ความผูกพัน ต่อสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ และมีการให้การดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุ โดยไม่มีการทำร้ายร่างกาย ไม่มีการล่วงละเมิดทางเพศหรือการบังคับใช้แรงงานผู้สูงอายุแต่อย่างใด

2) **ความรุนแรงทางด้านจิตใจ** ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา พบว่า ผู้สูงอายุหลายรายรู้สึกว่าการที่ลูกหลานไม่ได้ให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะความต้องการที่เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันที่ตนให้ความสำคัญแต่ถูกรบกวนโดยสมาชิกในบ้าน การที่ลูกหลานหลงลืมไม่สอบถาม ไม่ซักชวนในการทำกิจกรรมจนทำให้รู้สึกว่าตนไม่มีความสำคัญในบ้าน ไปจนถึงความต้องการได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การได้ปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกับลูกๆ การได้รับความเข้าใจว่าตนมีความเจ็บป่วยไม่ได้ตั้งใจจะเรียกร้องความสนใจและการที่ลูกหลานใส่ใจในความเจ็บป่วยแทนที่จะต้องไปรับการรักษาพยาบาลเพียงลำพัง หรือการที่ต้องการให้ลูกหลานสื่อสารเนื่องจากการที่ลูกหลานไม่พูดคุยด้วยนั้นทำให้รู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่าต่อครอบครัว

3) **ความรุนแรงทางสังคม/ภัยทางสังคม** สำหรับประเด็นนี้การศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา พบว่า ไม่มีกรณีผู้สูงอายุถูกหลอกลวงเพื่อเอาทรัพย์สิน หรือถูกมิฉฉาชีพหลอกเอาประโยชน์หรือเอาทรัพย์สินไป และผู้สูงอายุไม่ประสบกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้

4.2 สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่ามีสาเหตุมาจาก

1) **โครงสร้างทางสังคม** คือ ความยากจนของครอบครัว ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน ทำให้ผู้สูงอายุยังคงต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตร มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมที่แตกต่างกัน มีสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐคือ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุยังต้องจนเจือครอบครัว เนื่องจากปัญหาโครงสร้างเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ นอกจากเบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุได้รับแล้ว เงินช่วยเหลือจากรัฐบาลก็จะเป็นโครงการช่วยเหลือชาวนาที่ผู้สูงอายุจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรผู้ทำนา ถึงจะได้รับเงินช่วยเหลือจากโครงการ นอกจากนี้ยังมีการจ่ายเงินเพื่อเข้าร่วมโครงการ ฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ฅาปนกิจกลุ่มเกษตรกร ทำให้ผู้สูงอายุยังคงต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตร

2) **โครงสร้างทางเศรษฐกิจ** และการที่ผู้สูงอายุยังต้องทำงานในภาคเกษตรกรรม จากความยากจนและความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้ผู้สูงอายุ ยังคงต้องทำงานหนัก และบางคนยังคงต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน ถึงแม้จะมีอายุที่ถือว่าเป็นผู้สูงอายุ เพราะเพียงสวัสดิการผู้สูงอายุที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุฐานะทางครอบครัวที่รายได้ของคนในครอบครัวยังไม่พอสำหรับการใช้จ่าย อีกทั้งในส่วนของการสร้างหลักประกันในชีวิตเมื่อยามเสียชีวิตนั้นคือ การเข้าร่วมโครงการฅาปนกิจสงเคราะห์ต่างๆ ที่ต้องใช้เงินจำนวนหนึ่งในการจ่ายชำระ เพื่อที่วันที่เสียชีวิตจะได้ไม่เป็นภาระของลูกหลานในการชำระหนี้สินที่มีอยู่รวมถึงการใช้จ่ายในการจัดงานศพ

3) **โครงสร้างทางวัฒนธรรม** คือ วัฒนธรรมทางความคิดและวิถีชีวิตของคนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในบางครอบครัวที่ต้องอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับหลาน ที่ยังเป็นเด็กเล็ก เนื่องจากต้องดูแลหลานให้กับลูกที่ต้องไปทำงานในเมือง หรือต่างจังหวัด รวมถึงค่านิยมในการส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย สามารถจำแนกประเด็น ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ได้ 2 ประเด็น คือ

- 1) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อจำกัดของงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
- 2) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปกปิดหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ไม่ครบถ้วน

4.4 แนวทางในการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหามาตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการแก้ไขปัญหามาประเด็นการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหามาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
- 2) ควรมีการเตรียมแนวทางแก้ไขสถานการณ์เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงหรือภัยทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ
- 3) ควรมีการแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหามาสังคมต่อผู้สูงอายุ
- 4) ควรมีการให้ความสำคัญกับบทบาทในการทำงานเชิงรุกของหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประสานงานกับเครือข่ายเพื่อการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา ผู้สูงอายุ และคนในครอบครัวผู้สูงอายุ รวมทั้งสิ้น 20 คน คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้เหมาะสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์สภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย จากการวิจัยสามารถสรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

จากผลการวิจัยสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

พหุ มณ ฑิต ชีวะ

1.1 ความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง อำเภอบำบอง จังหวัด

1) ความรุนแรงทางด้านร่างกาย

ในทัศนคติของผู้สูงอายุผู้ให้ข้อมูลในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง สถาบันครอบครัวจากการดำรงชีวิตประจำวัน ที่ยังคงเป็นไปตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอยู่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ระบบสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยังคงมีความแข็งแกร่งในเรื่องของสถาบันครอบครัว ที่ยังคงมีความรัก ความผูกพัน ต่อสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ และมีการให้การดูแลเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุ โดยไม่มีการทำร้ายร่างกาย ไม่มีการล่วงละเมิดทางเพศหรือการบังคับใช้แรงงานผู้สูงอายุแต่อย่างใด

2) ความรุนแรงทางด้านจิตใจ

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง พบว่าผู้สูงอายุหลายรายรู้สึกว่าคุณหลานไม่ได้ให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะความต้องการที่เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันที่คุณให้ความสำคัญแต่ถูกรบกวนโดยสมาชิกในบ้าน การที่คุณหลานหลงลืมไม่สอบถามซักชวนในการทำกิจกรรมจนทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่มีความสำคัญในบ้าน ไปจนถึงความต้องการได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การได้ปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกับลูกๆ การได้รับความเข้าใจว่าตนเองมีความเจ็บป่วยไม่ได้ตั้งใจที่จะเรียกร้องความสนใจและการที่คุณหลานใส่ใจในความเจ็บป่วยแทนที่จะต้องไปรับการรักษาพยาบาลเพียงลำพัง หรือการที่ต้องการให้คุณหลานสื่อสารเนื่องจากการที่คุณหลานไม่พูดคุยด้วยนั้นทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าต่อครอบครัว

3) ความรุนแรงทางสังคม/ภัยทางสังคม

จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนองจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ไม่มีกรณีที่คุณสูงอายุถูกหลอกลวงเพื่อเอาทรัพย์สิน หรือถูกมิฉฉาชีพหลอกล่อเอาประโยชน์หรือเอาทรัพย์สินไป และผู้สูงอายุไม่ประสบกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องพบว่า การให้ข้อมูลจากผู้นำหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย เป็นต้น รวมถึงการติดตามข่าวสารด้วยตนเองของกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุและลูกหลานของผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้ผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

1.2. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่ามีสาเหตุมาจาก

1) โครงสร้างทางสังคม

คือ ความยากจนของครอบครัว ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน ทำให้ผู้สูงอายุยังคงต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตร มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมที่แตกต่างกัน มีสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐคือ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุยังต้องจนเจอครอบครัว เนื่องจากปัญหาโครงสร้างเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ นอกจากเบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุได้รับแล้ว เงินช่วยเหลือจากรัฐบาลก็จะเป็นโครงการช่วยเหลือชาวนาที่ผู้สูงอายุจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรผู้ทำนา ถึงจะได้รับเงินช่วยเหลือจากโครงการ นอกจากนี้ยังมีการจ่ายเงินเพื่อเข้าร่วมโครงการฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ฅาปนกิจกลุ่มเกษตรกร ทำให้ผู้สูงอายุบายังคงต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตร

2) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

คือ การที่ผู้สูงอายุยังต้องทำงานในภาคเกษตรกรรม จากความยากจนและความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้ผู้สูงอายุยังคงต้องทำงานหนัก การที่ผู้สูงอายุยังต้องทำงานในภาคการเกษตร ซึ่งรายได้ที่ผู้สูงอายุได้รับจากการทำงานก็แตกต่างกันออกไปตามปริมาณงานที่ทำ สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องจนเจอครอบครัว เนื่องจากรายจ่ายของครอบครัวยังคงสูงกว่ารายได้ รวมถึงบางครอบครัวยังต้องมีภาระค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น นอกจากเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้รับจากรัฐบาลแล้ว เงินที่ผู้สูงอายุจะได้รับจากรัฐบาลอีกส่วนหนึ่งก็คือการขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล

3) โครงสร้างทางวัฒนธรรม

คือ วัฒนธรรมทางความคิด และวิถีชีวิตของคนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในบางครอบครัวที่ต้องอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับหลานที่ยังเป็นเด็กเล็ก เนื่องจากต้องดูแลหลานให้กับลูกที่ต้องไปทำงานในเมือง หรือต่างจังหวัด รวมถึงค่านิยมในการส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

1.3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย สามารถจำแนกประเด็น ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ได้ 2 ประเด็น คือ

- 1) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อจำกัดของงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
- 2) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปกปิดหรือให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ไม่ครบถ้วน

1.4. ในส่วนของแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายนั้น

จากการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการแก้ไขปัญหามาตรฐานการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
- 2) ควรมีแก้ไขสถานการณ์เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงหรือภัยทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ
- 3) ควรมีการแก้ไขเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาภัยสังคมต่อผู้สูงอายุ

2. อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาจากงานวิจัยสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์นา อําเภอนาทวี จังหวัดน่าน มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลการวิจัย

กล่าวคือในส่วนของประเด็นความรุนแรงทางด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุหลายรายรู้สึกว่าลูกหลานไม่ได้ให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะความต้องการที่เกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวันที่ตนให้ความสำคัญแต่มักถูกรบกวนโดยสมาชิกในบ้าน การที่ลูกหลานหลงลืมไม่สอบถามซักชวนในการทำกิจกรรมจนทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนไม่มีความสำคัญในบ้าน ไปจนถึงความต้องการได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การได้ปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกับลูกๆ การได้รับความเข้าใจว่าตนมีความเจ็บป่วยไม่ได้ตั้งใจที่จะเรียกร้องความสนใจและการที่ลูกหลานใส่ใจในความเจ็บป่วยแทนที่จะต้องไปรับการรักษาพยาบาลเพียงลำพัง หรือการที่ต้องการให้ลูกหลานสื่อสารเนื่องจากการที่ลูกหลานไม่พูดคุยด้วยนั้นทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนไม่มีคุณค่าต่อครอบครัว

ประเด็นนี้ สอดคล้องกับจิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช (2552) และโรจน์ จินตนาวัฒน์ และคณะ (2548) ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมักประสบความรุนแรงทางด้านจิตใจ คือ การทำให้เสียใจหรือได้รับความเจ็บปวดทางอารมณ์และความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำที่ส่งผลต่อจิตใจ เช่น การพูดจาไม่ดีต่อผู้สูงอายุ หรือการไม่ให้ความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

อนึ่ง ในแง่ของสาเหตุของความรุนแรงทางด้านจิตใจ ผลการศึกษาจากงานวิจัยเรื่องนี้ชี้ไปที่ความบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจต่อครัวเรือนของผู้สูงอายุ ซึ่งต่างกับศรีทับทิม รัตนโกศล (2557) ที่กล่าวว่า สาเหตุจากพฤติกรรมของการไม่สนใจต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวต่างทำตามความพอใจและความต้องการของตนเองเป็นหลัก การกระทำของสมาชิกในครอบครัวที่ปฏิบัติจนเป็นความเคยชิน และไม่มีการควบคุม โดยไม่มีการสนใจถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่มีความต้องการการยอมรับและเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพสนา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานประจำตำบล เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งหมด
- 2) ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ประสานงานด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ
- 3) ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้สูงอายุกรณีฉุกเฉินทำด้วยความรุนแรง

3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ผู้สนใจต่อยอดผลการวิจัยนี้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองของผู้ปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือภัยสังคม รวมถึงนโยบายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือภัยทางสังคม

บรรณานุกรม

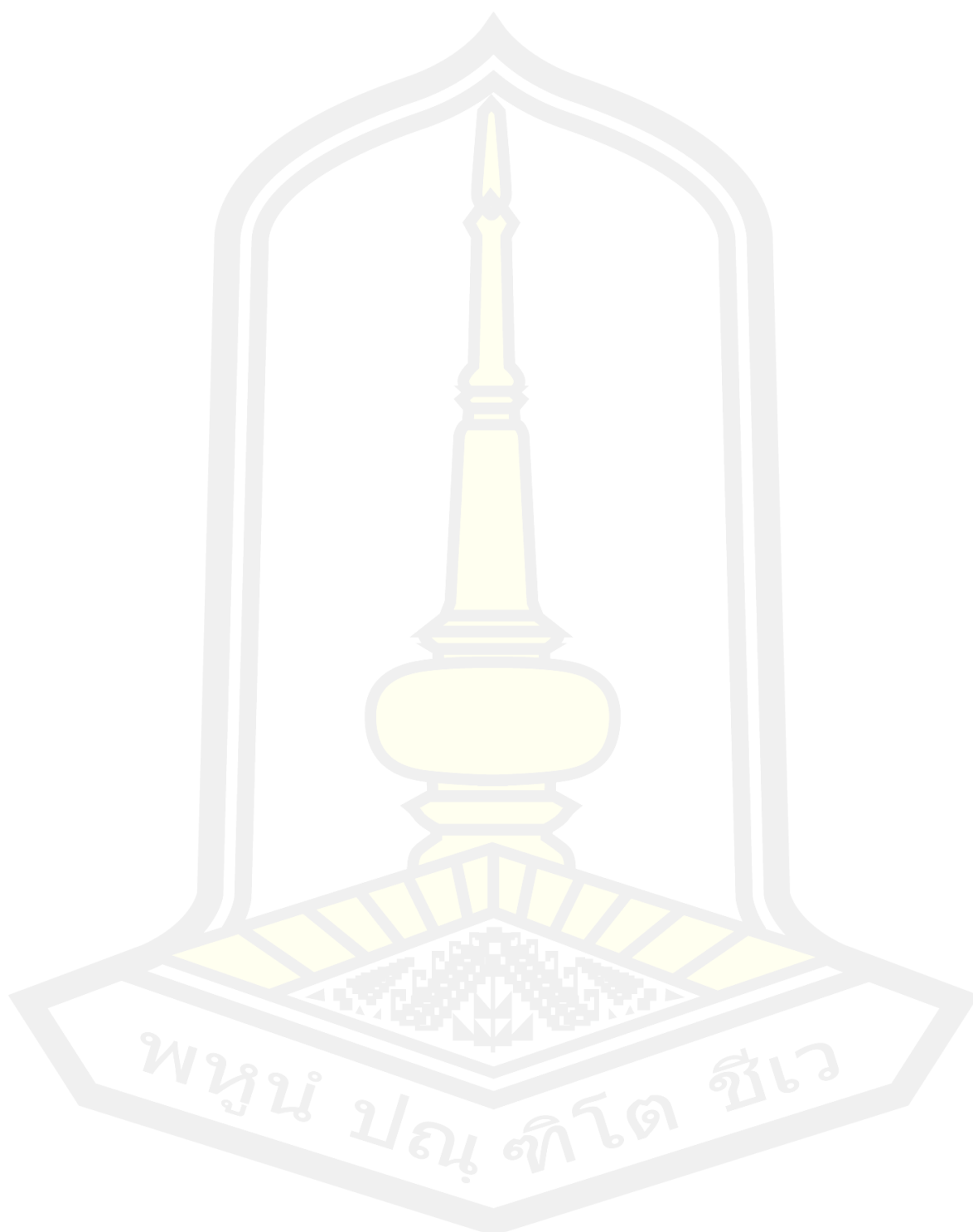

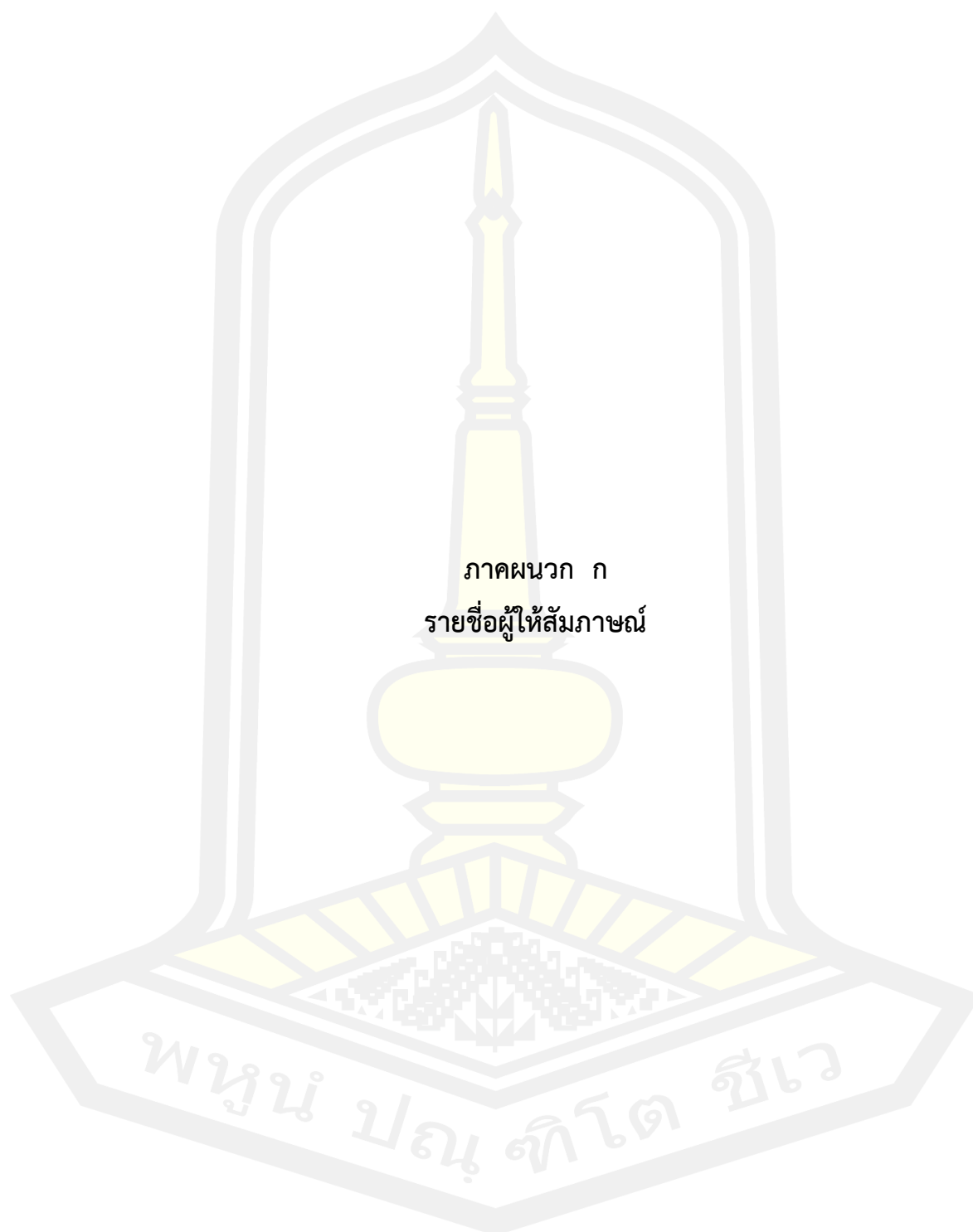
บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2548). *มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. (2559). *แนวทางการดำเนินงานโครงการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2554). *เปลี่ยนผ่านสู่วัยทอง*. กรุงเทพมหานคร: พี บุ๊คส์.
- คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา. (2546). *ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- จินตนา พักแก้ว. (2562). *การศึกษาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในจังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช. (2552). *ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทย: การทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). *สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา*, 3(16), 1-19.
- ซาอิตะห์ เกษา. (2558). *วัยรุ่นกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองจังหวัดสตูล (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2552). *ปัญหาและแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้านประชากร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546, 31 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 120. ตอนที่ 130 ก. หน้า 1-8.
- เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์. (2557). *โครงการช่วยการคุ้มครองทางสังคม: การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ (รายงานการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภันทิลา อธิรัตน์. (2547). *ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ*, 5(กรกฎาคม-กันยายน), 3-9.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนอินเตอร์พริ้นท์.

- โรจน์ จินตนาวัฒน์ และคณะ. (2548). *ความชุกและปัจจัยเสี่ยงของการถูกทำร้ายในผู้สูงอายุสตรีไทย ในชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2548). ค่านิยมและความคาดหวังของผู้สูงอายุและพหุวัย. *วารสารพัฒนา วิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ*, 6(เมษายน-มิถุนายน), 21-32.
- ศรีทัฬหิม รัตน์โกศล. (2557). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. สืบค้นจาก <https://www.thaitgri.orgp=39327>, เข้าถึงเมื่อ 25 มกราคม 2564.
- สาธ ภูมิ. (2559). *การทบทวนมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อ ผู้สูงอายุ (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์. (2547). ประสบการณ์การถูกทารุณกรรมของผู้สูงอายุ. *วารสารคณะพยาบาล ศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 12(1), 1-20.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา. (2563). *ทะเบียนผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ*. หนองคาย: องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา.
- อัจฉราพร สีหิรัญวงศ์. (2544). *วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. การทารุณกรรมผู้สูงอายุ สตรีในสังคมไทย*, 2(กรกฎาคม-กันยายน), 3-11.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Galtung, J. (1990). Cultural Violence Johan Galtung College of Social Sciences. *Journal of Peace Research*, 27(3), 291-305.
- Gordon, R., & Brill, D. (2001). The abuse and neglect of the elderly. *International Journal of Law and Psychiatry*, 24(2), 183-197.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.

ภาคผนวก

ผู้สูงอายุ คนที่ 5. (2565). *สัมภาษณ์*. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย.

ผู้สูงอายุ คนที่ 6. (2565). *สัมภาษณ์*. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย.

ผู้สูงอายุ คนที่ 7. (2565). *สัมภาษณ์*. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย.

ผู้สูงอายุ คนที่ 8. (2565). *สัมภาษณ์*. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย.

ผู้สูงอายุ คนที่ 9. (2565). *สัมภาษณ์*. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย.

ผู้สูงอายุ คนที่ 10. (2565). *สัมภาษณ์*. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอนาทม จังหวัดหนองคาย.

กรอบแนวทางการสัมภาษณ์

เรื่องสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
ในเขตองค์การบริหารตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
สำหรับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

- 1) แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหาร ตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
- 2) แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

**ตอนที่ 2 ชุดคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขต
องค์การบริหาร ตำบลโพสนา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย**

- 2.1 ตอนนี้ท่านอาศัยอยู่กับใคร ใครเป็นคนดูแลบ้าง
- 2.2 ท่านรู้สึกว่าจะได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นอย่างดีหรือไม่ อย่างไร
- 2.3 ท่านใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ตามลำพังใช่หรือไม่ ท่านรู้สึกลำบากเมื่ออยู่ตามลำพังหรือไม่
อย่างไร
- 2.4 ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ตามลำพังใช่หรือไม่ อย่างไร
- 2.5 ท่านยังคงต้องได้ทำงานบ้านเองหรือไม่ ท่านมีบุตรหลานคอยช่วยเหลือบ้างไหมอย่างไร
- 2.6 ท่านรู้สึกอย่างไรกับการที่บางครั้งเรือยนต์ยังจำเป็นต้องอาศัยแรงงานของผู้สูงอายุในการทำ
กิน ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่สมควรหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 2.7 ท่านมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง อย่างไร
- 2.8 ท่านสามารถระบายความรู้สึกต่างๆ เช่น อาการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ เวลาที่เกิด
ความเครียด มีเรื่องไม่สบายใจ กับบุคคลในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร และมีใครรับฟังความรู้สึกของ
ท่านหรือไม่ อย่างไร
- 2.9 เมื่อไม่สบายท่านได้รับการดูแลจากครอบครัวหรือไม่ และหากต้องไปโรงพยาบาลมีใคร
พาไปบ้างหรือไม่ อย่างไร
- 2.10 ท่านเคยถูกคนในครอบครัวหรือในชุมชนพุดจาตู่หมิ่นหรือพุดจาทำร้ายจิตใจบ้างหรือไม่
อย่างไร
- 2.11 ท่านเคยถูกเพิกเฉยจากคนในครอบครัวหรือในชุมชน ด้วยการไม่พุดคุย สนทนาด้วย
หรือไม่ อย่างไร
- 2.12 ท่านเคยถูกทุบตี ถูกทำร้ายร่างกาย หรือเคยถูกล่วงเกินทางร่างกายหรือไม่ อย่างไร
- 2.13 ท่านเคยพบเห็นปัญหาผู้สูงอายุในหมู่บ้านถูกทำร้ายร่างกายในลักษณะต่างๆหรือไม่
อย่างไร
- 2.14 ท่านเคยเห็นการล่วงละเมิดทางเพศของผู้สูงอายุภายในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- 2.15 เมื่อต้องการจะไปทำกิจกรรมนอกบ้าน เช่น ไปวัดทำบุญ หรือไปร่วมกิจกรรมกับทาง
ชุมชนท่านสามารถไปได้หรือไม่ อย่างไร หรือมีใครพาไปบ้างหรือไม่ อย่างไร
- 2.16 ท่านเคยถูกลอกหลวงเพื่อเอาทรัพย์สินไปหรือไม่อย่างไร
- 2.17 ท่านเคยเห็นผู้สูงอายุในชุมชนถูกลอกหลวงจากมิจฉาชีพเอาประโยชน์หรือเอาทรัพย์สิน
ไปหรือไม่ อย่างไร
- 2.18 ท่านสามารถเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้หรือไม่ อย่างไร

กรอบแนวทางการสัมภาษณ์

เรื่องสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
ในเขตองค์การบริหารตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
สำหรับผู้นำชุมชนและบุคคลในครอบครัวผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

- 1) แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหาร ตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
- 2) แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

2. ชุดคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาความรุนแรงด้าน โครงสร้างทางสังคม และโครงสร้างทางวัฒนธรรมต่อผู้สูงอายุ

2.1 ท่านเคยทะเลาะกับผู้สูงอายุในบ้าน หรือไม่ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะไร และมีการพยายามแก้ไขปัญหาประเด็นการทะเลาะอย่างไร

2.2 ท่านเคยพบหรือทราบว่า คนในชุมชนที่มีผู้สูงอายุในครอบครัวส่วนมากมีการทะเลาะกับผู้สูงอายุหรือไม่ มีการพุดจาให้เสียใจ หรือเพิกเฉยไม่ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมในกิจกรรมครอบครัวหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใด

2.3 ผู้สูงอายุภายในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวโดยภาพรวมเป็นอย่างไร

2.4 ผู้สูงอายุในบ้านหรือในชุมชนของท่านมีคนพยายามหลอกลวงจนทำให้เสียทรัพย์สิน หรือบาดเจ็บทางร่างกาย หรือไม่อย่างไร

2.5 เมื่อผู้สูงอายุในหมู่บ้านถูกหลอกลวงหรือตกเป็นเหยื่อ ผู้สูงอายุสามารถติดต่อหน่วย หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่สามารถให้การช่วยเหลือได้หรือไม่อย่างไร

2.6 ในชุมชนของท่านมีผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่อย่างเท่าที่ควรจากสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง คนดูแล บ้างหรือไม่ อย่างไร

2.7 ท่านเคยพบเห็นผู้สูงอายุภายในชุมชนถูกระทำความรุนแรงทางร่างกาย หรือได้รับอันตรายทางร่างกายบ้างหรือไม่อย่างไร

2.8 ท่านเคยพบเห็นผู้สูงอายุภายในชุมชนถูกคุกคามหรือตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเพศบ้างหรือไม่ อย่างไร

2.9 ท่านรู้สึกอย่างไรกับการที่ผู้สูงอายุอยู่คนเดียวที่บ้าน ถือว่าเป็นเรื่องปกติหรือไม่ อย่างไร

2.10 ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการที่คนรุ่นหลังหันมาทำการเกษตรน้อยลงเรื่อยๆ ทำให้ผู้สูงอายุต้องทำงานหนักแม้ว่าจะต้องฝืนร่างกาย

2.11 ท่านคิดว่า สวัสดิการ และงบประมาณ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรให้กับการดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลต่อผู้สูงอายุในหมู่บ้านหรือไม่ อย่างไร

2.12 ท่านรู้สึกอย่างไรเมื่อ ผู้สูงอายุมิเรื่องไม่สบายใจ มาพุดคุย เพื่อปรึกษา ท่านมีวิธีการในการดูรับฟังหรือช่วยแก้ไขปัญหานั้นหรือไม่ อย่างไร

2.13 ท่านเคยพบเห็นผู้สูงอายุมีอาการหวาดกลัวจากการกระทำหรือแสดงออกของคนอื่น หรือสมาชิกภายในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

กรอบแนวทางการสัมภาษณ์

เรื่องสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ
ในเขตองค์การบริหารตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

- 1) แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาในเชิงภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหาร ตำบลโพนสา อำเภอกำป้อ จังหวัดหนองคาย
- 2) แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....สกุล.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ชุดคำถามเพื่อสัมภาษณ์บุคคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการปัญหาภัยทางสังคมและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

2.1 บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร

2.2 ในมุมมองของท่านสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในปัจจุบันเป็นอย่างไร ผู้สูงอายุประสบปัญหาภัยทางสังคมหรือไม่ อย่างไร และมีเงื่อนไขมาจากสาเหตุใดบ้าง

2.3 ท่านเคยพบเห็นการกระทำความรุนแรงหรือภัยทางสังคมในรูปแบบใดบ้างต่อผู้สูงอายุ และมีแบบใด ที่มักพบเห็นบ่อยที่สุด

2.4 ท่านเคยได้ทราบเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงหรือถูกทำร้ายจากคนใกล้ชิด เช่น คนดูแล สมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง บ้างหรือไม่อย่างไร

2.5 ในนามของผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท่านเคยได้รับเรื่องร้องเรียนหรือขอความช่วยเหลือจากผู้สูงอายุหรือตัวแทนผู้สูงอายุ เกี่ยวกับการได้รับอันตรายทางสังคมหรือปัญหาความรุนแรงต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ บ้างหรือไม่ อย่างไร

2.6 เมื่อท่านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ได้รับอันตรายทางสังคมหรือปัญหาความรุนแรงต่างๆ ท่านมีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินแก้ไขปัญหอย่างไร และมีอุปสรรคใดบ้างในการปฏิบัติหน้าที่

2.7 ท่านมองว่า งบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรให้ในการแก้ไขปัญหาภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุเพียงพอและสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาหรือไม่ อย่างไร

2.8 ท่านคิดว่า ผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวที่มีฐานะยากจน ประสบปัญหาในแง่ภัยทางสังคมใดบ้างและตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้การช่วยเหลือได้อย่างไร

2.9 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงกับผู้สูงอายุ เช่น สมาชิกในครอบครัวที่ติดยา มีประวัติการใช้สารเสพติด หรือมีปัญหาสุขภาพจิตและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหานี้ได้หรือไม่ อย่างไร

2.10 ท่านคิดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการ การช่วยเหลือจากรัฐได้ อย่างไร และมีวิธีการแก้ไขปัญหากการเข้าไม่ถึงรัฐสวัสดิการของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้หรือไม่ อย่างไร

2.11 ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางใหม่ๆใดบ้างที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับความรุนแรงจากปัญหาภัยทางสังคมในปัจจุบัน

2.12 ท่านคิดว่า สาเหตุของความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุ เป็นผลมาจากปัจจัยต่อไปนี้หรือไม่ ความเหลื่อมล้ำ ความยากจนของครอบครัว ข้อจำกัดในเชิงกฎหมาย ข้อจำกัดในเชิงงบประมาณที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เสี่ยงต่อการเผชิญความรุนแรง ฯลฯ ท่านมองว่าควรมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างไร

2.13 ท่านคิดว่า สาเหตุของความรุนแรงและภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุมาจากโครงสร้างทางวัฒนธรรม เหล่านี้หรือไม่ เช่น การทำให้การทอดทิ้งผู้สูงอายุกลายเป็นเรื่องปกติ และท่านมองว่าควรมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายบุญชัย สิงสูงเนิน
วันเกิด	วันที่ 9 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2535
สถานที่เกิด	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 219 หมู่ที่ 7 ตำบลกวนวัน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2561 พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2565 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ทุนวิจัย	-
ผลงานวิจัย	-

พหุจน์ ปณฺ ทิโต ชีเว